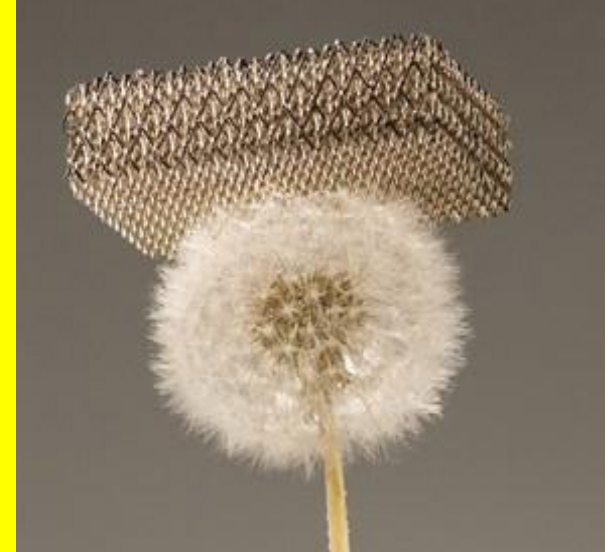
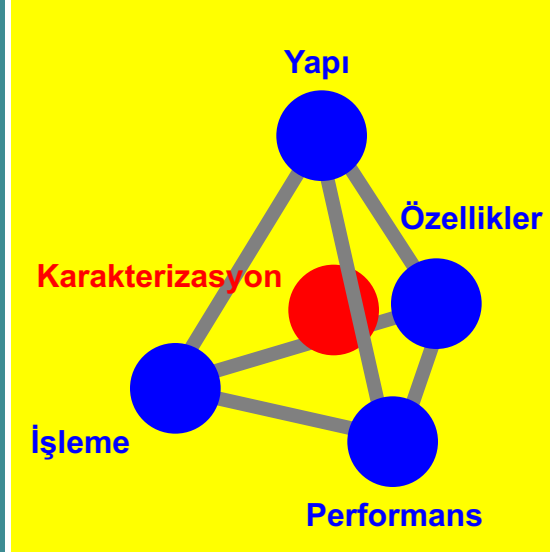
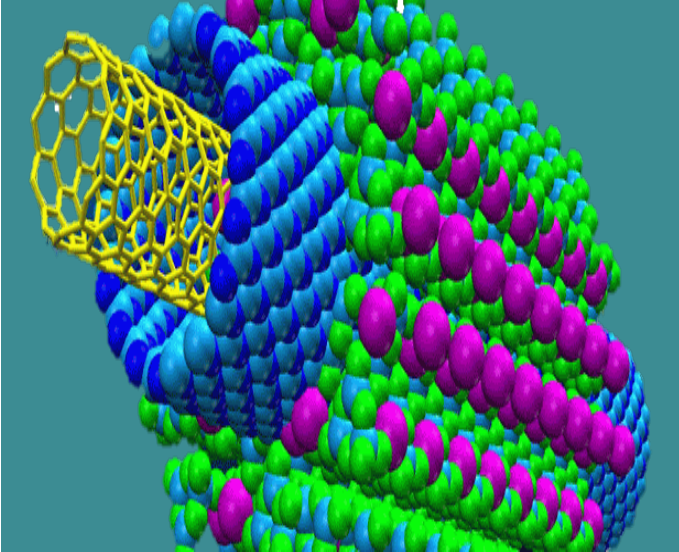

FZM 220

Malzeme Bilimine Giriş

Prof. Dr. İlker DİNÇER

Ankara Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi,
Fizik Mühendisliği Bölümü

Ders Hakkında

FZM 220 Malzeme Bilimine Giriş Dersinin Amacı

Bu dersin amacı, fizik mühendisliği öğrencilerine, malzemelerin yapısal özellikleri ile mekanik, fiziksel ve kimyasal özellikleri arasındaki ilişkileri tanıtmak ve tasarımlarındaki malzeme seçiminin önemini lisans düzeyinde öğretmektir.

Dersin İçeriği

Hafta	Konu
1. Hafta	Giriş: Malzeme Bilimi ve Mühendisliğinin Önemi (<u>Ön Çalışma: Dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
2. Hafta	Atomal Yapı ve Atomlararası Bağ-1 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
3. Hafta	Atomal Yapı ve Atomlararası Bağ-2 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
4. Hafta	Katılarda Kristal Yapılar-1 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
5. Hafta	Katılarda Kristal Yapılar-2 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
6. Hafta	Katılarda Kusurlar (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
7. Hafta	Katılarda Kusurlar-2 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
8. Hafta	Vize Sınavı (<u>Ön Çalışma: Önceki haftaların konularını gözden geçirip Vize Sınavına hazırlanınız.</u>)
9. Hafta	Yayınma-1 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
10. Hafta	Yayınma-2 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
11. Hafta	Metallerin Mekanik Özellikleri-1 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
12. Hafta	Metallerin Mekanik Özellikleri-2 (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
13. Hafta	Dislokasyonlar ve Dayanım Arttırıcı Mekanizmalar (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)
14. Hafta	Hasar (<u>Ön Çalışma: Önceki haftanın konusunu gözden geçirin ve dersten önce ders kitabın ilgili kısımlarını okuyunuz.</u>)

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler

- Yayınma katsayısı D 'nin büyüklüğü, yayınan atomların hızının bir göstergesidir. Yayınma katsayısının büyüklüğü, hem yayınan hem de matris atomlarına bağlıdır.
- Çeşitli metal yayınma çiftleri için kendinde-yayınma ve birbirinde-yayınmaya ait katsayılar Çizelge'de verilmiştir.

Çizelge. Yayınmaya ait veriler.

Yayınan Atom	Matris Metal	$D_0(m^2/s)$	Aktivasyon Enerjisi Q_y		Hesaplanan Değer	
			kJ/mol	$eV/atom$	$T(^{\circ}C)$	$D(m^2/s)$
Fe	α -Fe (BCC)	$2,8 \times 10^{-4}$	251	2,60	500	$3,0 \times 10^{-21}$
					900	$1,8 \times 10^{-15}$
Fe	γ -Fe (FCC)	$5,0 \times 10^{-5}$	284	2,94	900	$1,1 \times 10^{-17}$
					1100	$7,8 \times 10^{-16}$
C	α -Fe	$6,2 \times 10^{-7}$	80	0,83	500	$2,4 \times 10^{-12}$
					900	$1,7 \times 10^{-10}$
C	γ -Fe	$2,3 \times 10^{-5}$	148	1,53	900	$5,9 \times 10^{-12}$
					1100	$5,3 \times 10^{-11}$
Cu	Cu	$7,8 \times 10^{-5}$	211	2,19	500	$4,2 \times 10^{-19}$
Zn	Cu	$2,4 \times 10^{-5}$	189	1,96	500	$4,0 \times 10^{-18}$
Al	Al	$2,3 \times 10^{-4}$	144	1,49	500	$4,2 \times 10^{-14}$
Cu	Al	$6,5 \times 10^{-5}$	136	1,41	500	$4,1 \times 10^{-14}$
Mg	Al	$1,2 \times 10^{-4}$	131	1,35	500	$1,9 \times 10^{-13}$
Cu	Ni	$2,7 \times 10^{-5}$	256	2,65	500	$1,3 \times 10^{-22}$

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler

- Yayınma katsayısı D 'nin büyüklüğü, yayınan atomların hızının bir göstergesidir. Yayınma katsayısının büyüklüğü, hem yayınan hem de matris atomlarına bağlıdır.
- Çeşitli metal yayınma çiftleri için kendinde-yayınma ve birbirinde-yayınmaya ait katsayılar Çizelge'de verilmiştir.

Çizelge. Yayınmaya ait veriler.

Yayınan Atom	Matris Metal	$D_0(m^2/s)$	Aktivasyon Enerjisi Q_y		Hesaplanan Değer	
			kJ/mol	$eV/atom$	$T(^{\circ}C)$	$D(m^2/s)$
Fe	α -Fe (BCC)	$2,8 \times 10^{-4}$	251	2,60	500	$3,0 \times 10^{-21}$
					900	$1,8 \times 10^{-15}$
Fe	γ -Fe (FCC)	$5,0 \times 10^{-5}$	284	2,94	900	$1,1 \times 10^{-17}$
					1100	$7,8 \times 10^{-16}$
C	α -Fe	$6,2 \times 10^{-7}$	80	0,83	500	$2,4 \times 10^{-12}$
					900	$1,7 \times 10^{-10}$
C	γ -Fe	$2,3 \times 10^{-5}$	148	1,53	900	$5,9 \times 10^{-12}$
					1100	$5,3 \times 10^{-11}$
Cu	Cu	$7,8 \times 10^{-5}$	211	2,19	500	$4,2 \times 10^{-19}$
Zn	Cu	$2,4 \times 10^{-5}$	189	1,96	500	$4,0 \times 10^{-18}$
Al	Al	$2,3 \times 10^{-4}$	144	1,49	500	$4,2 \times 10^{-14}$
Cu	Al	$6,5 \times 10^{-5}$	136	1,41	500	$4,1 \times 10^{-14}$
Mg	Al	$1,2 \times 10^{-4}$	131	1,35	500	$1,9 \times 10^{-13}$
Cu	Ni	$2,7 \times 10^{-5}$	256	2,65	500	$1,3 \times 10^{-22}$

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

- Yayınma katsayısı ve hızı üzerinde en büyük etki sıcaklığa aittir.

Yayınma katsayısının
sıcaklıkla olan ilişkisi

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

D_0 = Sıcaklıktan bağımsız bir malzemeye yayınma sabiti (m^2/s)

Q_y = Yayınma için aktivasyon enerjisi (J/mol veya eV/atom)

R = Gaz sabiti, 8.31 J/mol.K veya $8.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$

T = Mutlak sıcaklık (K)

- **Aktivasyon enerjisi**, bir mol atomun yayınma hareketi yapabilmesi için gerekli enerjidir.
- **Aktivasyon enerjisinin büyük olması**, **yayınma katsayısının** nispeten **küçük olması** sonucunu doğurur.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

- D_0 ve Q_y deneysel olarak belirlenebilir. Nasıl?

Yayınma katsayısının
sıcaklıkla olan ilişkisi

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

- D_0 ve Q_y deneysel olarak belirlenebilir. Nasıl?

Yayınma katsayısının
sıcaklıkla olan ilişkisi

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

$$\ln(D) = \ln(D_0) - \frac{Q_y}{R} \left(\frac{1}{T}\right)$$

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

- D_0 ve Q_y deneysel olarak belirlenebilir. Nasıl?

Yayınma katsayısının
sıcaklıkla olan ilişkisi

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

$$\ln(D) = \ln(D_0) - \frac{Q_y}{R} \left(\frac{1}{T}\right)$$

$$\log(D) = \log(D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T}\right)$$

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

- D_0 ve Q_y deneysel olarak belirlenebilir. Nasıl?

Yayınma katsayısının sıcaklıkla olan ilişkisi

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

$$\ln(D) = \ln(D_0) - \frac{Q_y}{R} \left(\frac{1}{T}\right)$$

$$\log(D) = \log(D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T}\right)$$

$$y = b + mx$$

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

- D_0 ve Q_y deneysel olarak belirlenebilir. Nasıl?

Yayınma katsayısının
sıcaklıkla olan ilişkisi

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

$$\ln(D) = \ln(D_0) - \frac{Q_y}{R} \left(\frac{1}{T}\right)$$

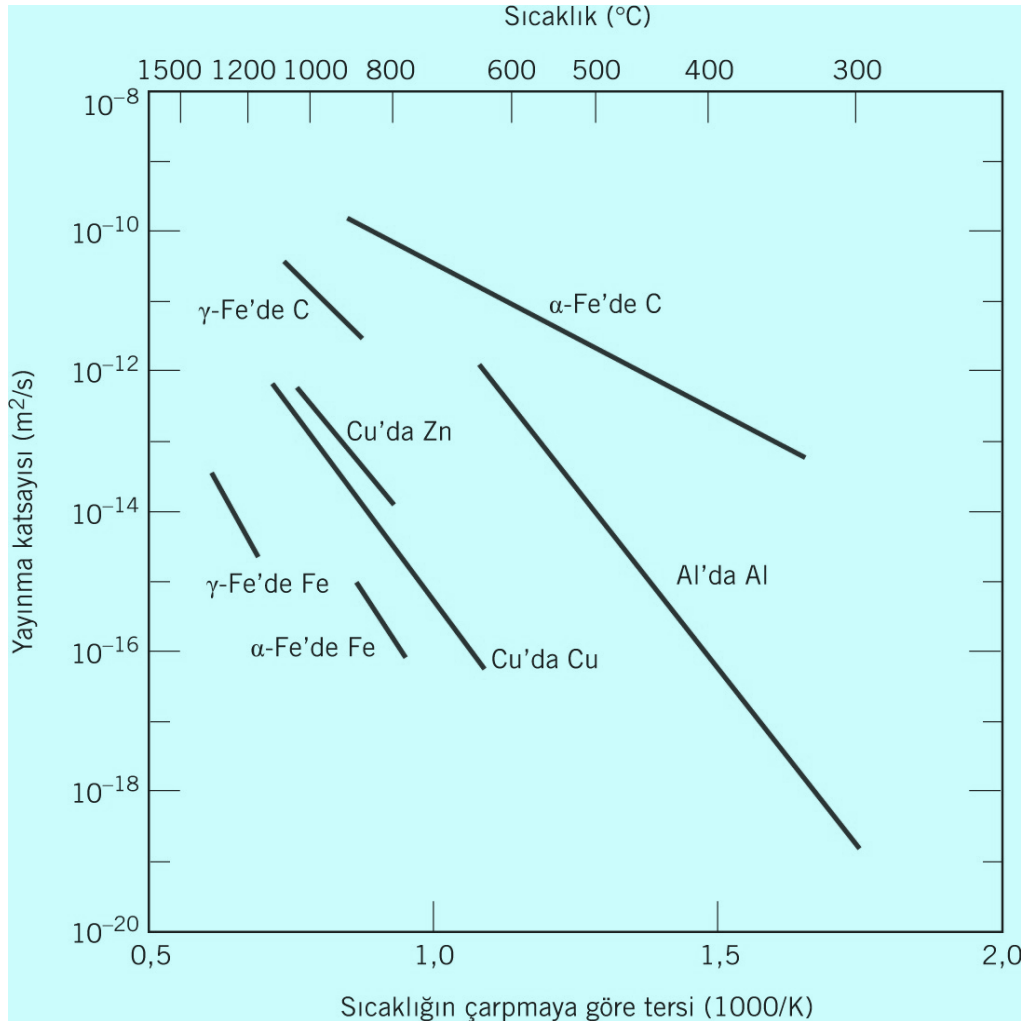
$$\log(D) = \log(D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T}\right)$$

$$y = b + mx$$

- $\log(D_0)$ ve $(1/T)$ grafiği doğrusaldır. Bu doğrunun eğimi $\frac{-Q_y}{2.3R}$ 'ye ve $\log(D)$ eksenini kestiği nokta $\log(D_0)$ değerini verir.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

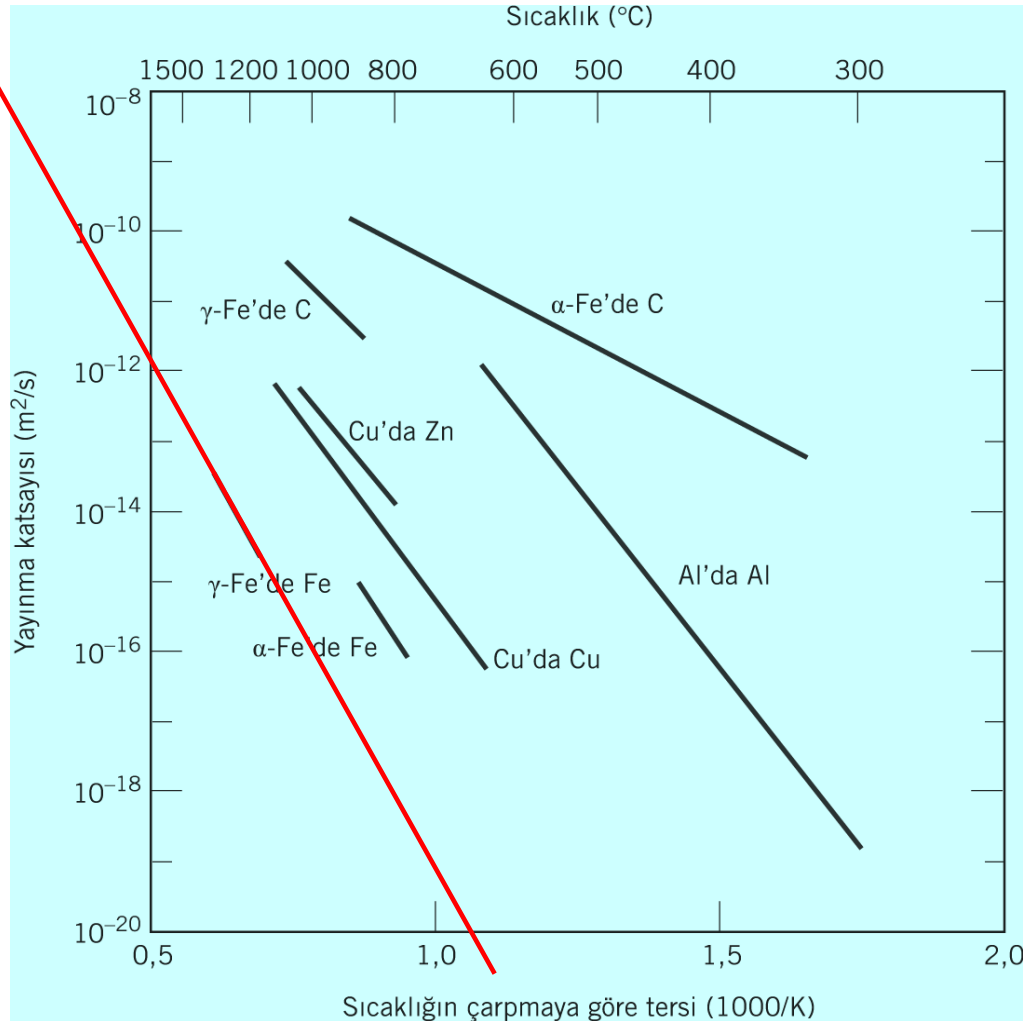
$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

$$y = b + mx$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

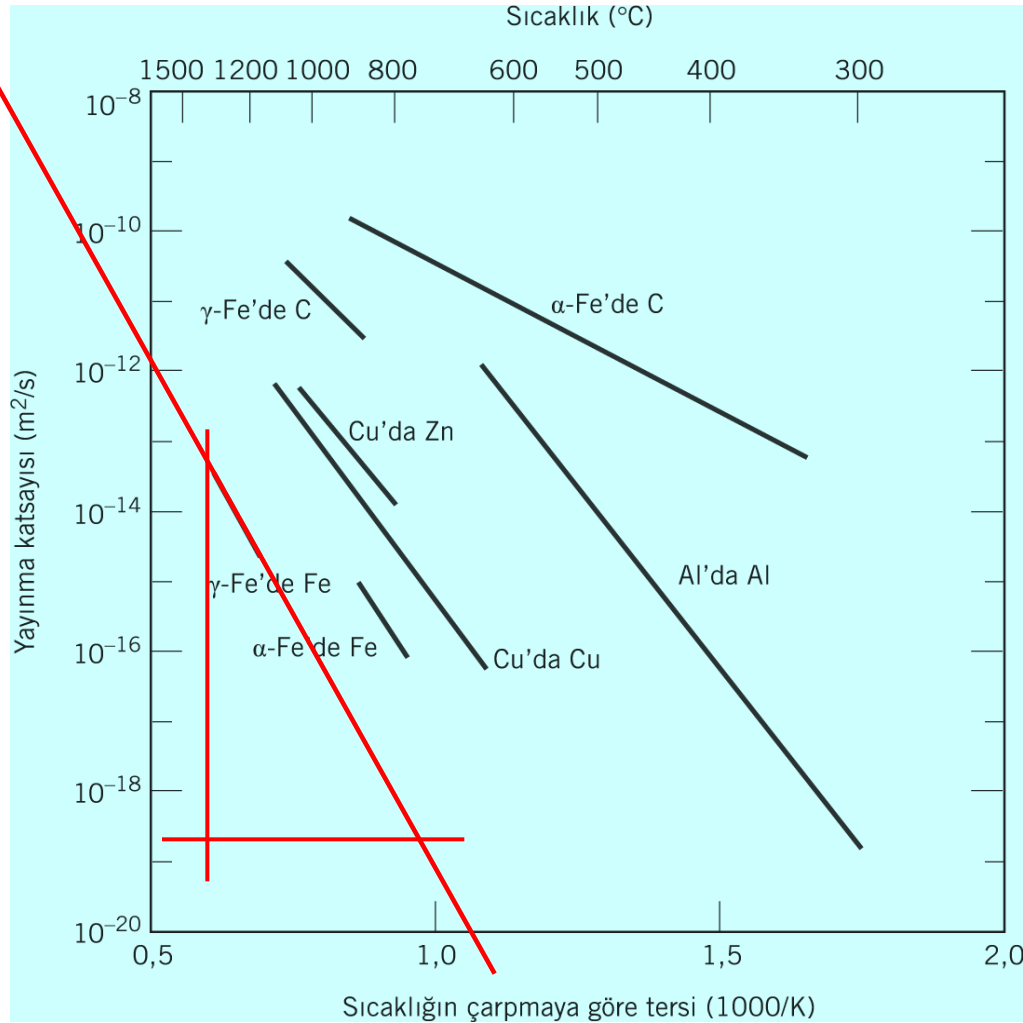
$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

$$y = b + mx$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

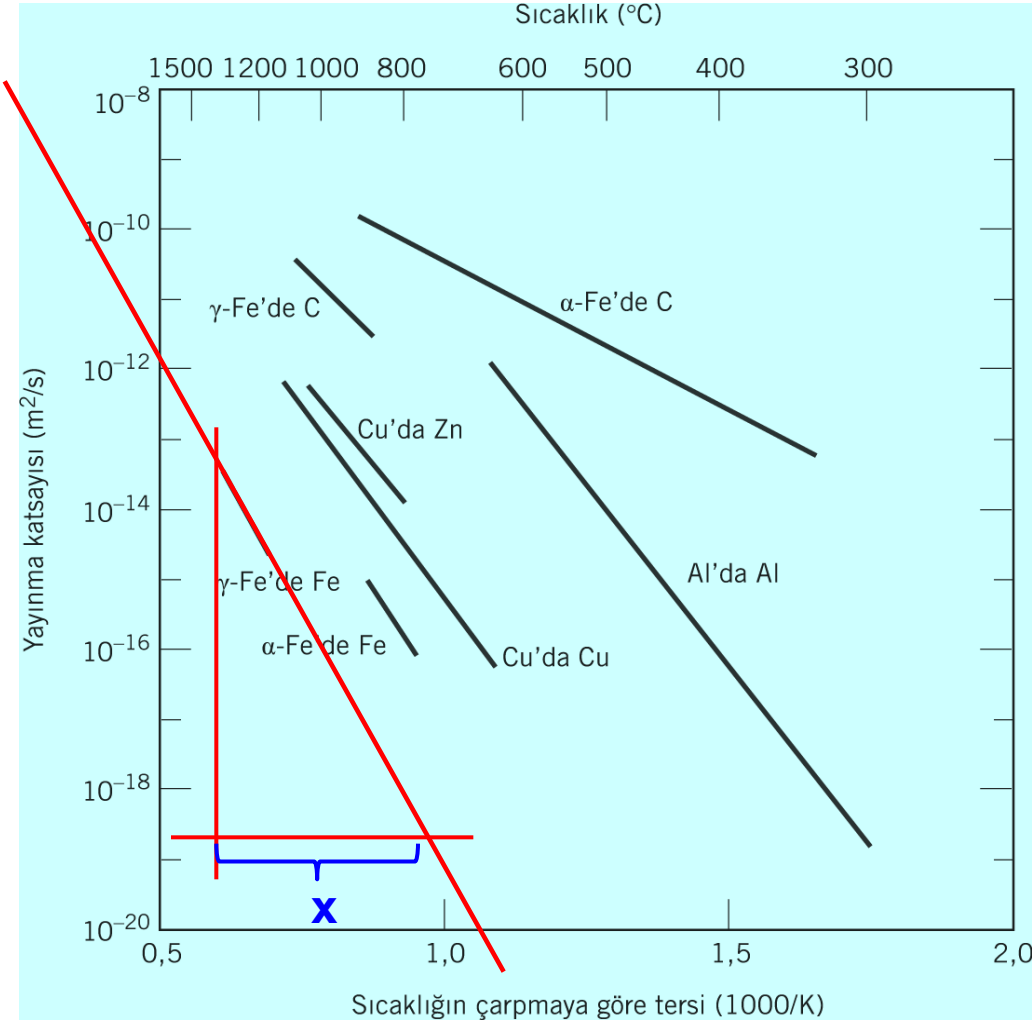
$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

$$y = b + mx$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

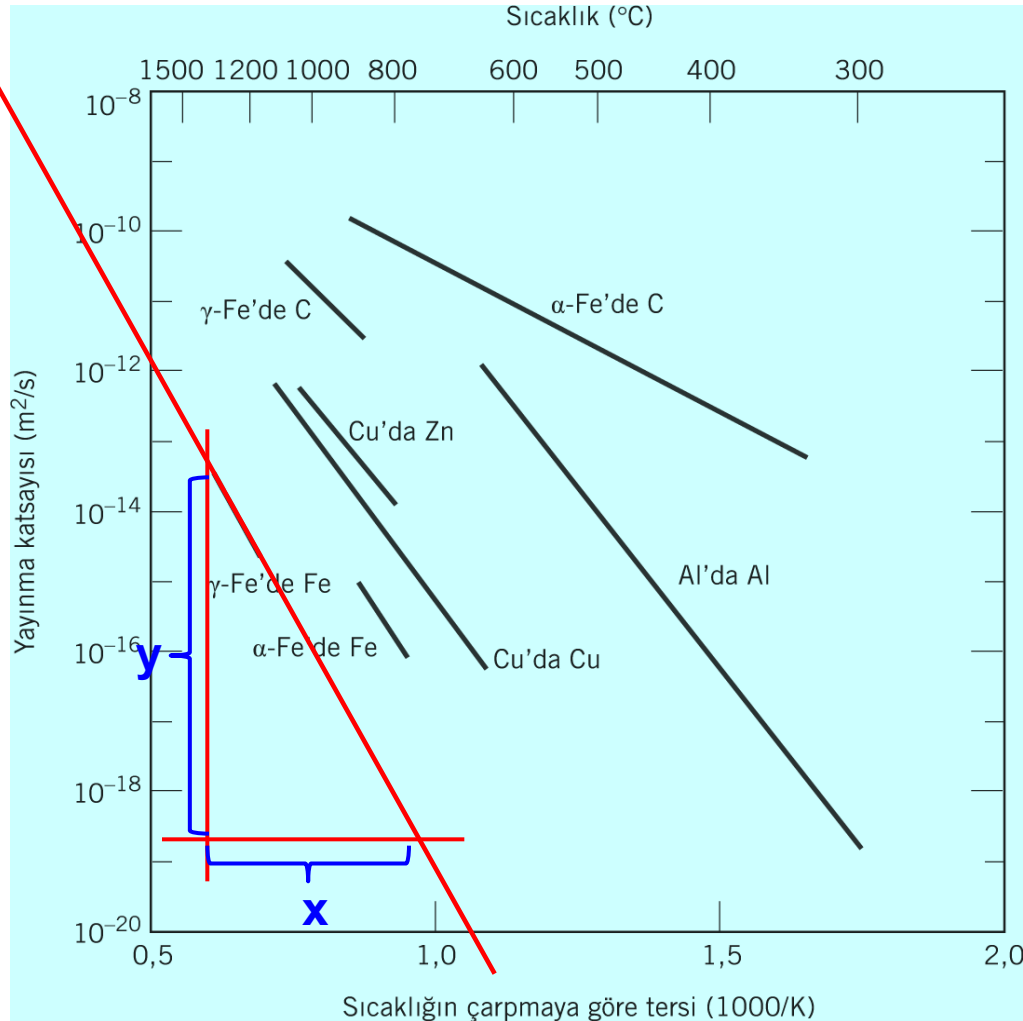
$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

$$y = b + mx$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

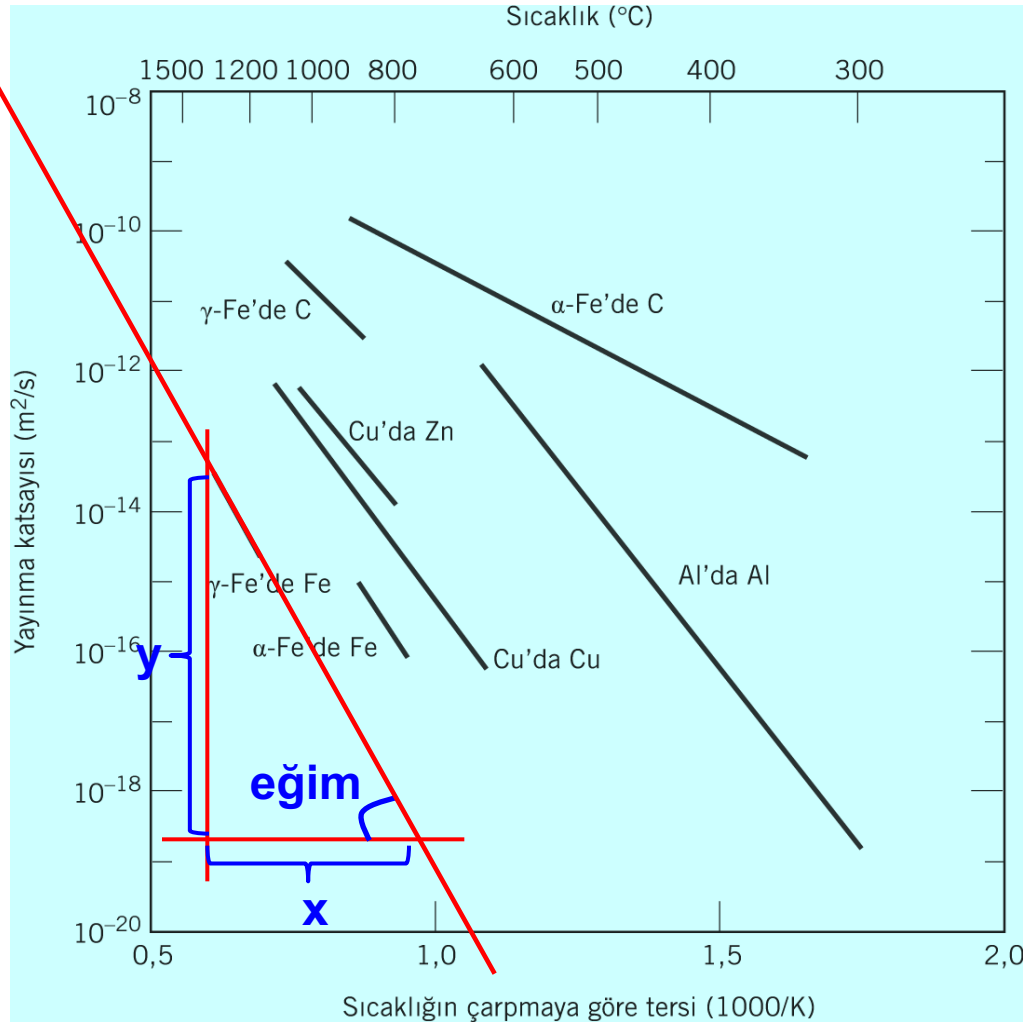
$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

$$y = b + mx$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

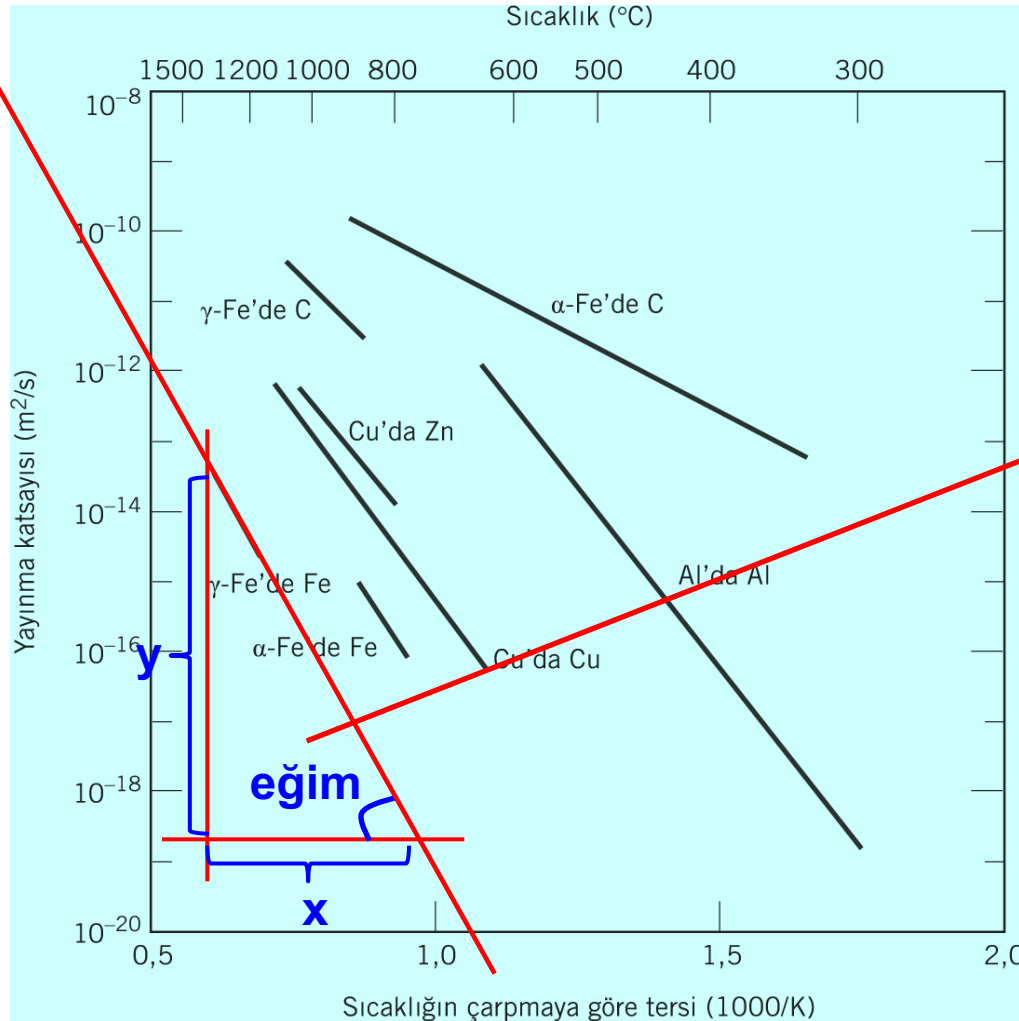
$$y = b + mx$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

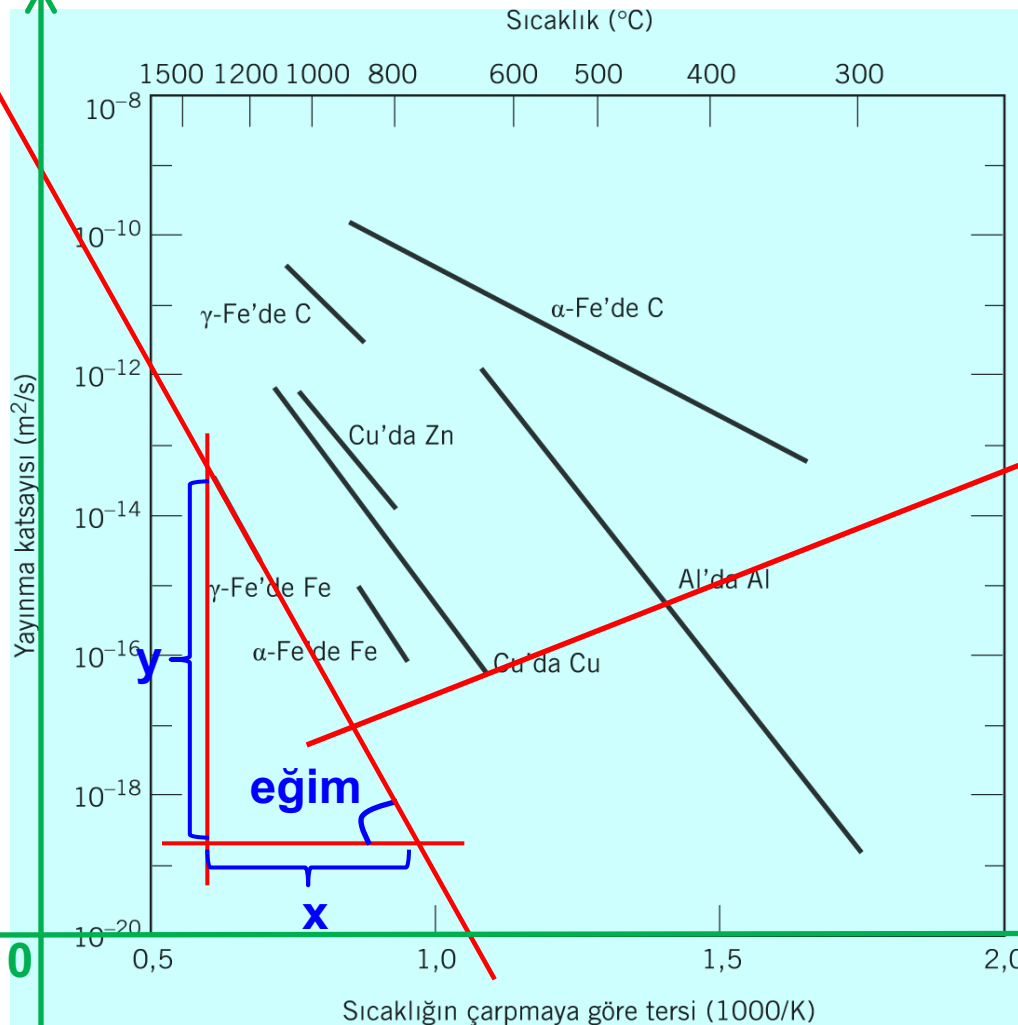
$$y = b + mx$$

$$\text{eğim} = \frac{y}{x} = - \frac{Q_y}{2.3 R}$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

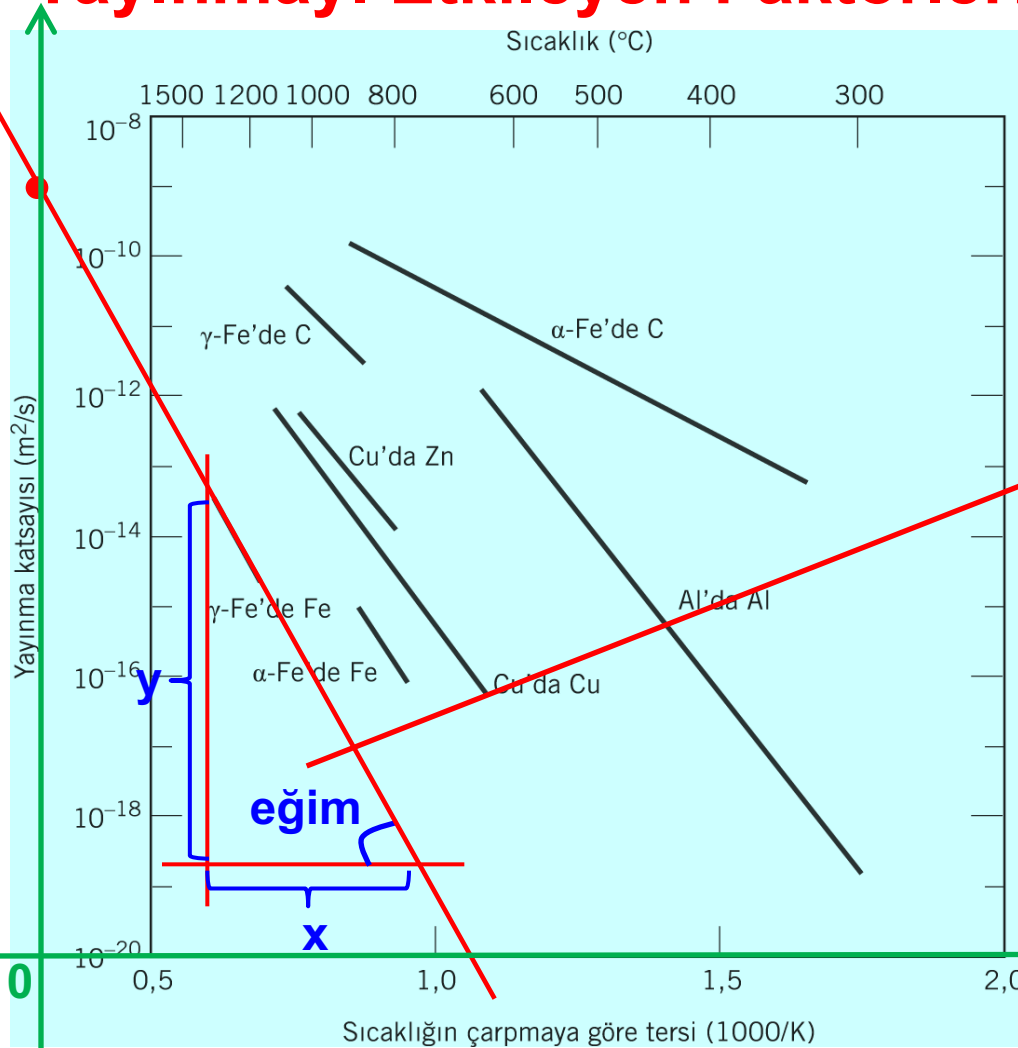
$$y = b + mx$$

$$\text{eğim} = \frac{y}{x} = - \frac{Q_y}{2.3 R}$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

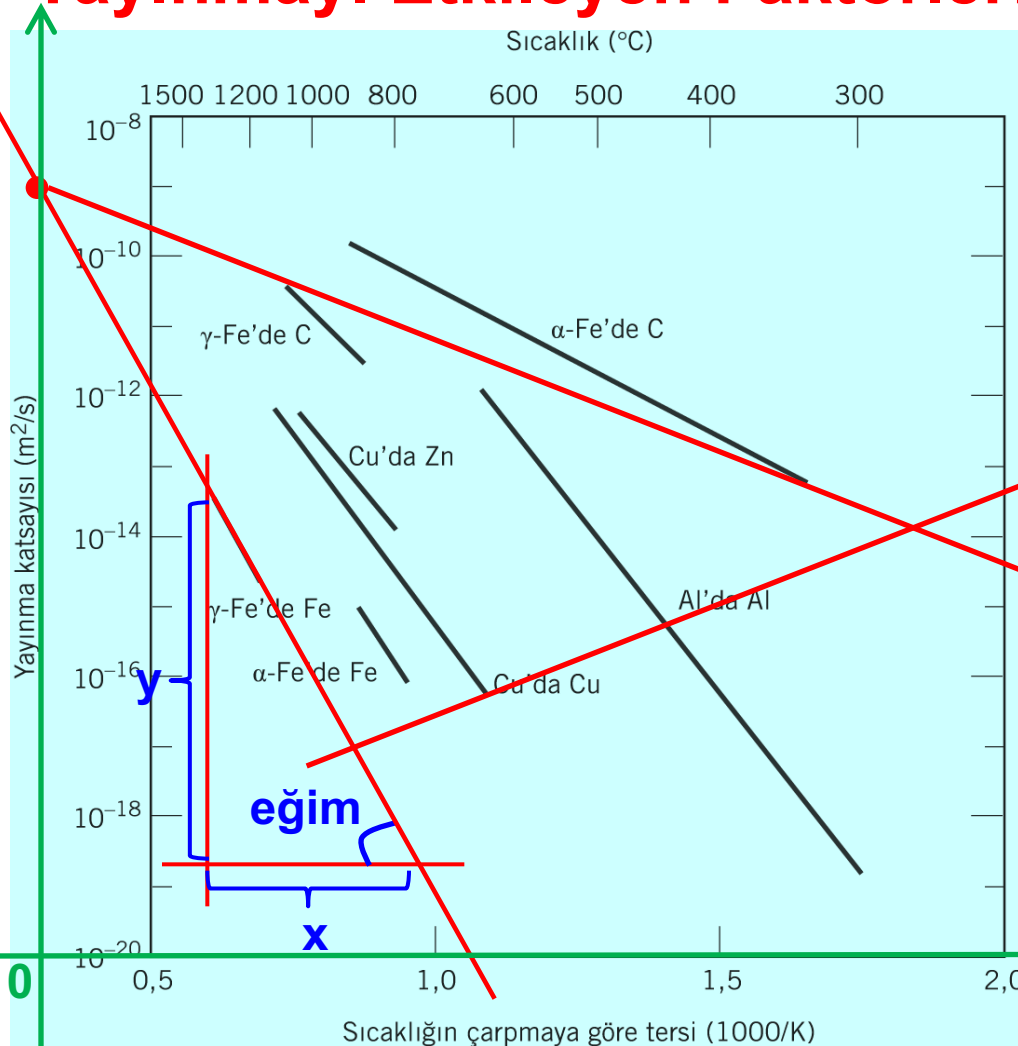
$$y = b + mx$$

$$\text{eğim} = \frac{y}{x} = - \frac{Q_y}{2.3 R}$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Yayınmayı Etkileyen Faktörler: Sıcaklık

$$\log (D) = \log (D_0) - \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

$$y = b + mx$$

$$\text{eğim} = \frac{y}{x} = - \frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$b = \log (D_0)$$

Şekil 5.6. Bazı metaller için logaritmik yayınma katsayısının mutlak sıcaklığın tersiyle değişimi.

5. Yayınma

Örnek

Çizelgedeki verileri kullanarak Mg'un 550 °C sıcaklıkta Al içerisindeki yayınma katsayısını hesaplayınız.

Çizelge. Yayınmaya ait veriler.

<i>Yayınan Atom</i>	<i>Matris Metal</i>	<i>D₀(m²/s)</i>	<i>Aktivasyon Enerjisi Q_y</i>		<i>Hesaplanan Değer</i>	
			<i>kJ/mol</i>	<i>eV/atom</i>	<i>T(°C)</i>	<i>D(m²/s)</i>
Mg	Al	$1,2 \times 10^{-4}$	131	1,35	500	$1,9 \times 10^{-13}$

5. Yayınma

Örnek

Çizelgedeki verileri kullanarak Mg'un 550 °C sıcaklıkta Al içerisindeki yayınma katsayısını hesaplayınız.

Çizelge. Yayınmaya ait veriler.

Yayınan Atom	Matris Metal	$D_0(m^2/s)$	Aktivasyon Enerjisi Q_y		Hesaplanan Değer	
			kJ/mol	$eV/atom$	$T(^{\circ}C)$	$D(m^2/s)$
Mg	Al	$1,2 \times 10^{-4}$	131	1,35	500	$1,9 \times 10^{-13}$

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

5. Yayınma

Örnek

Çizelgedeki verileri kullanarak Mg'un 550 °C sıcaklıkta Al içerisindeki yayınma katsayısını hesaplayınız.

Çizelge. Yayınmaya ait veriler.

Yayınan Atom	Matris Metal	$D_0(m^2/s)$	Aktivasyon Enerjisi Q_y		Hesaplanan Değer	
			kJ/mol	$eV/atom$	$T(^{\circ}C)$	$D(m^2/s)$
Mg	Al	$1,2 \times 10^{-4}$	131	1,35	500	$1,9 \times 10^{-13}$

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

$$D = (1.2 \times 10^{-4} \text{ m}^2/\text{s}) e^{\left(-\frac{(131000 \text{ J/mol})}{(8.31 \text{ J/mol.K})(550+273 \text{ K})}\right)}$$

5. Yayınma

Örnek

Çizelgedeki verileri kullanarak Mg'un 550 °C sıcaklıkta Al içerisindeki yayınma katsayısını hesaplayınız.

Çizelge. Yayınmaya ait veriler.

Yayınan Atom	Matris Metal	$D_0(m^2/s)$	Aktivasyon Enerjisi Q_y		Hesaplanan Değer	
			kJ/mol	$eV/atom$	$T(^{\circ}C)$	$D(m^2/s)$
Mg	Al	$1,2 \times 10^{-4}$	131	1,35	500	$1,9 \times 10^{-13}$

$$D = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT}\right)}$$

$$D = (1.2 \times 10^{-4} \text{ m}^2/\text{s}) e^{\left(-\frac{(131000 \text{ J/mol})}{(8.31 \text{ J/mol.K})(550+273 \text{ K})}\right)}$$

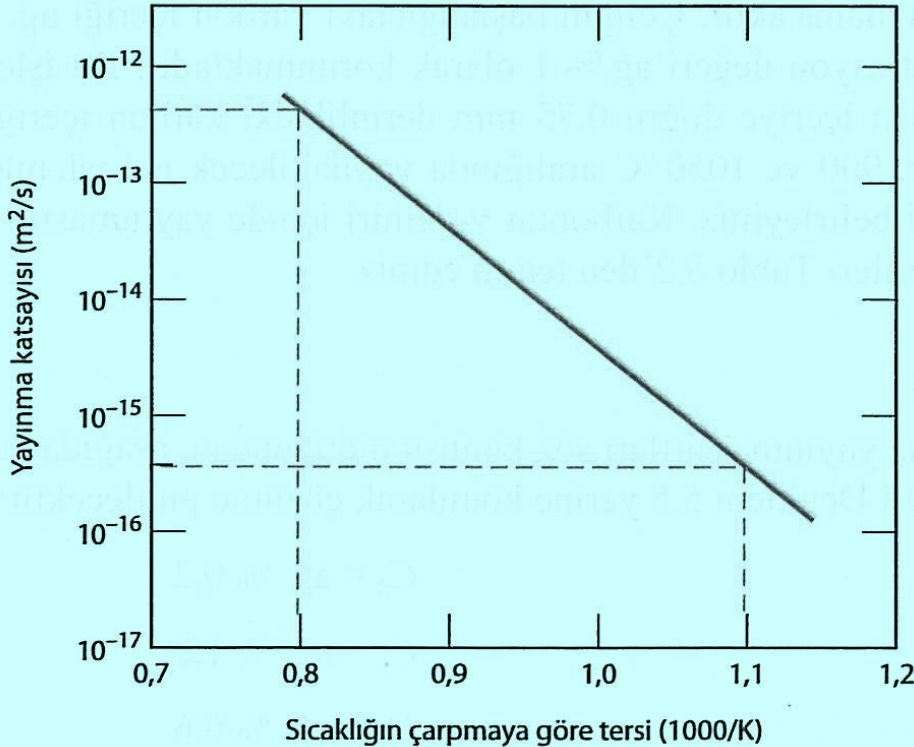
$$D = (5.8 \times 10^{-13} \text{ m}^2/\text{s})$$

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

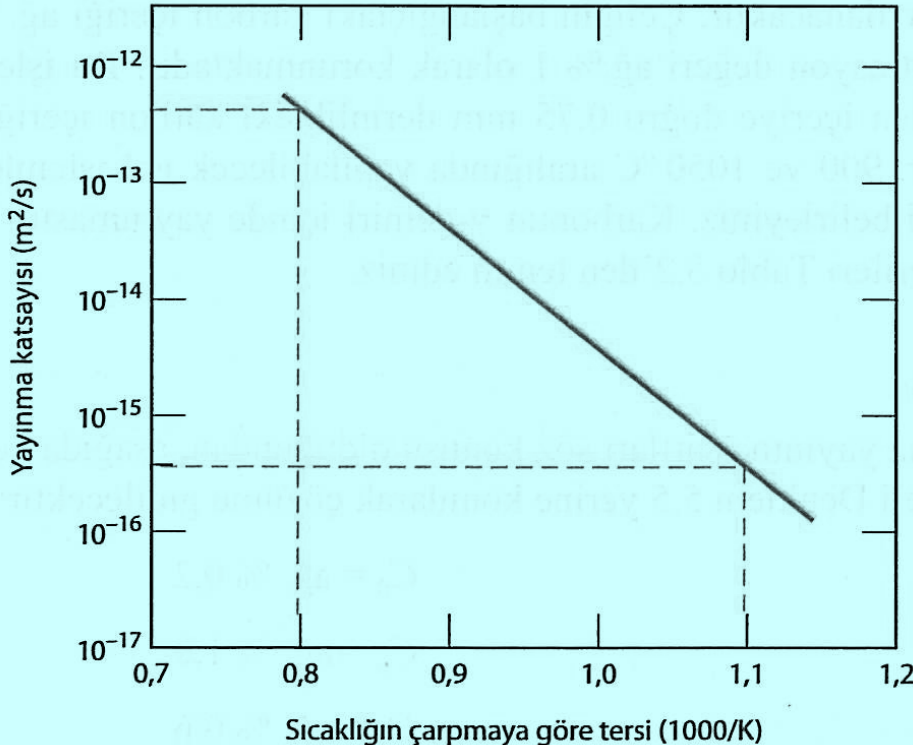

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

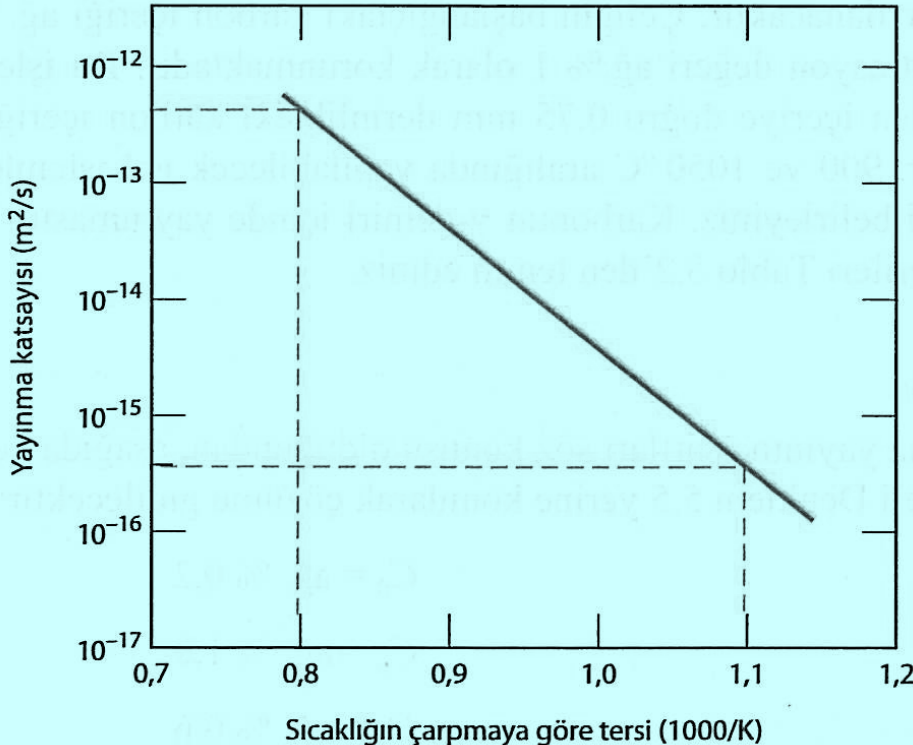
5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

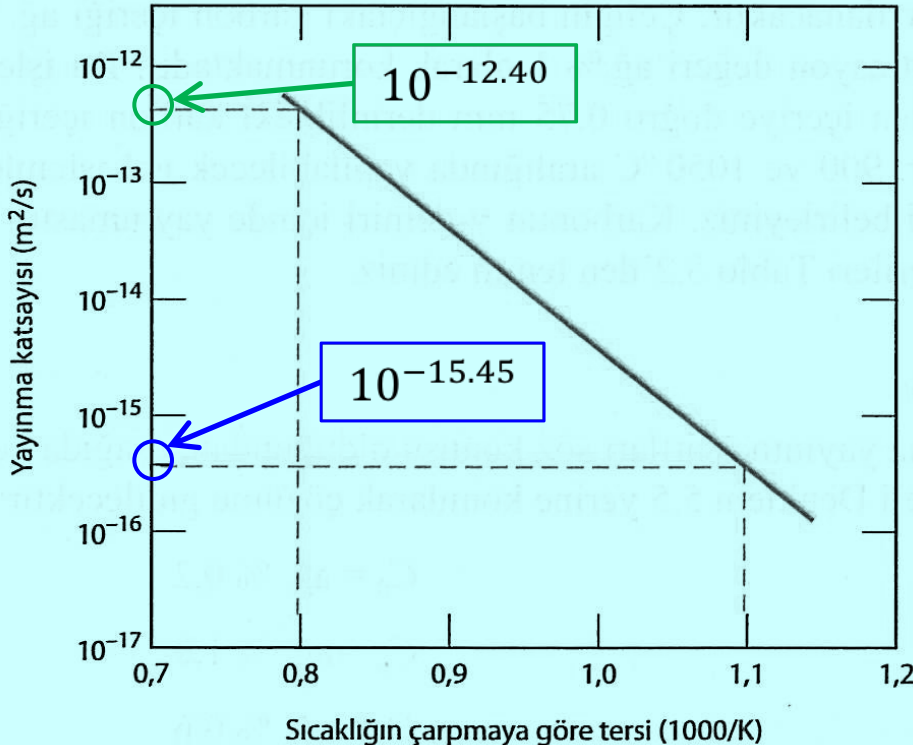
5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

28 ara değerlerinin okunmasını etkileyecektir; örneğin, 10⁻¹⁴ ve 10⁻¹⁵ değerlerinin tam
12 ortasındaki veri 5 × 10⁻¹⁵ değil, 10^{-14.5}'dir, bu da 3,2 × 10⁻¹⁵'e eşittir].

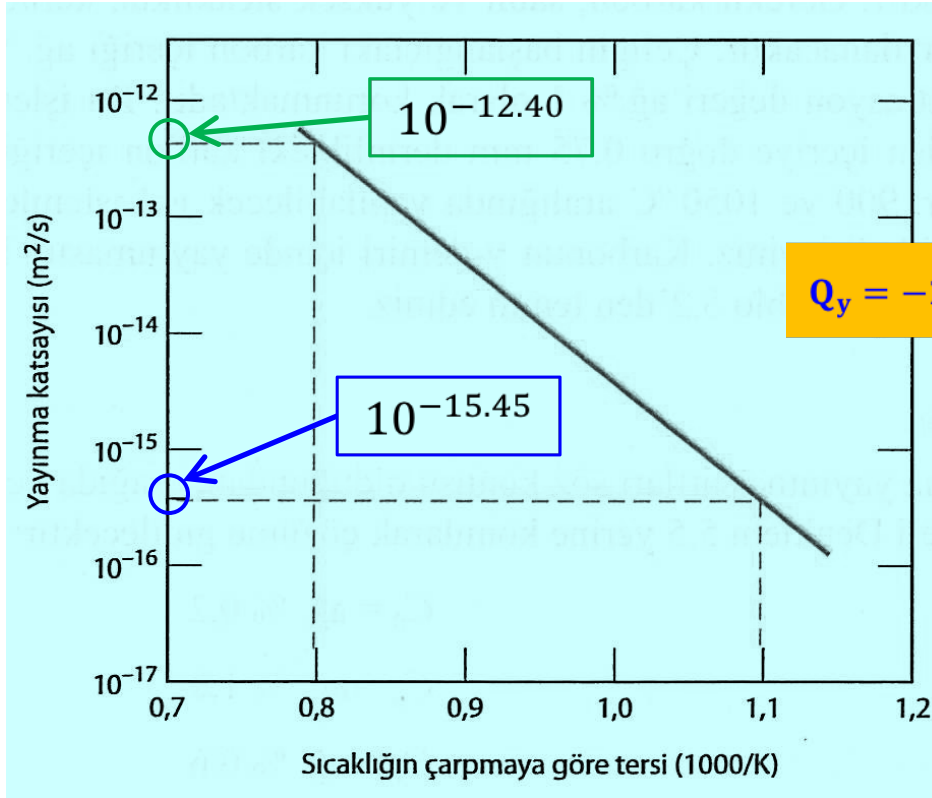
limine Giriş

Yayınma

Prof. Dr. İlker Dinçer
Ankara Üniversitesi, Mühendislik
Fakültesi, Fizik Mühendisliği Bölümü

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

2. ara değerlerinin okunmasını etkileyecektir; örneğin, 10^{-14} ve 10^{-15} değerlerinin tam ortasındaki veri 5×10^{-15} değil, $10^{-14.5}$ 'dir, bu da $3,2 \times 10^{-15}$ 'e eşittir].

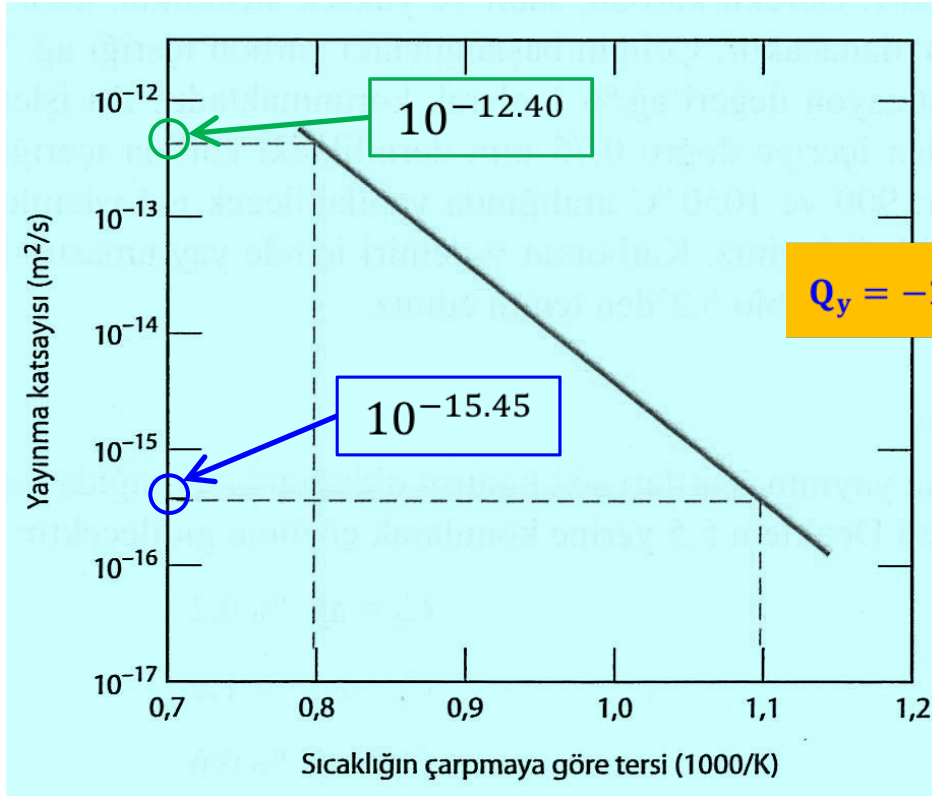
limine Giriş

Yayınma

Prof. Dr. İlker Dinçer
Ankara Üniversitesi, Mühendislik
Fakültesi, Fizik Mühendisliği Bölümü

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol}$$

3(ara değerlerinin okunmasını etkileyecektir; örneğin, 10^{-14} ve 10^{-15} değerlerinin tam ortasındaki veri 5×10^{-15} değil, $10^{-14.5}$ 'dir, bu da $3,2 \times 10^{-15}$ 'e eşittir].

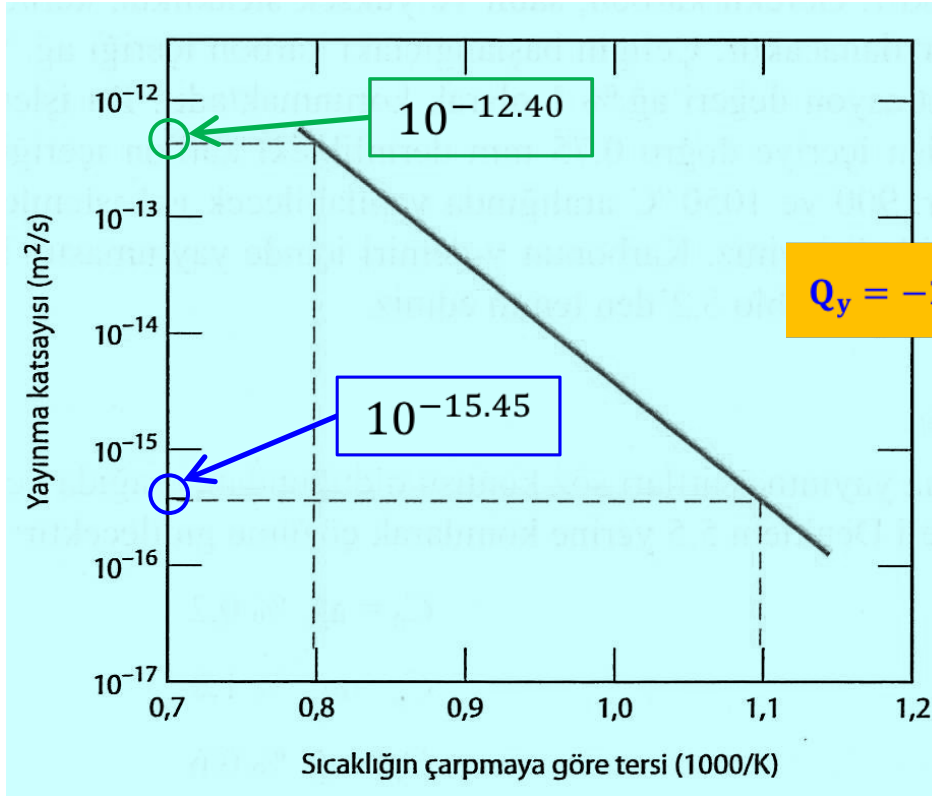
limine Giriş

Yayınma

Prof. Dr. İlker Dinçer
Ankara Üniversitesi, Mühendislik
Fakültesi, Fizik Mühendisliği Bölümü

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

3. ara değerlerinin okunmasını etkileyecektir; örneğin, 10^{-14} ve 10^{-15} değerlerinin tam ortasındaki veri 5×10^{-15} değil, $10^{-14.5}$ 'dir, bu da $3,2 \times 10^{-15}$ 'e eşittir].

limine Giriş

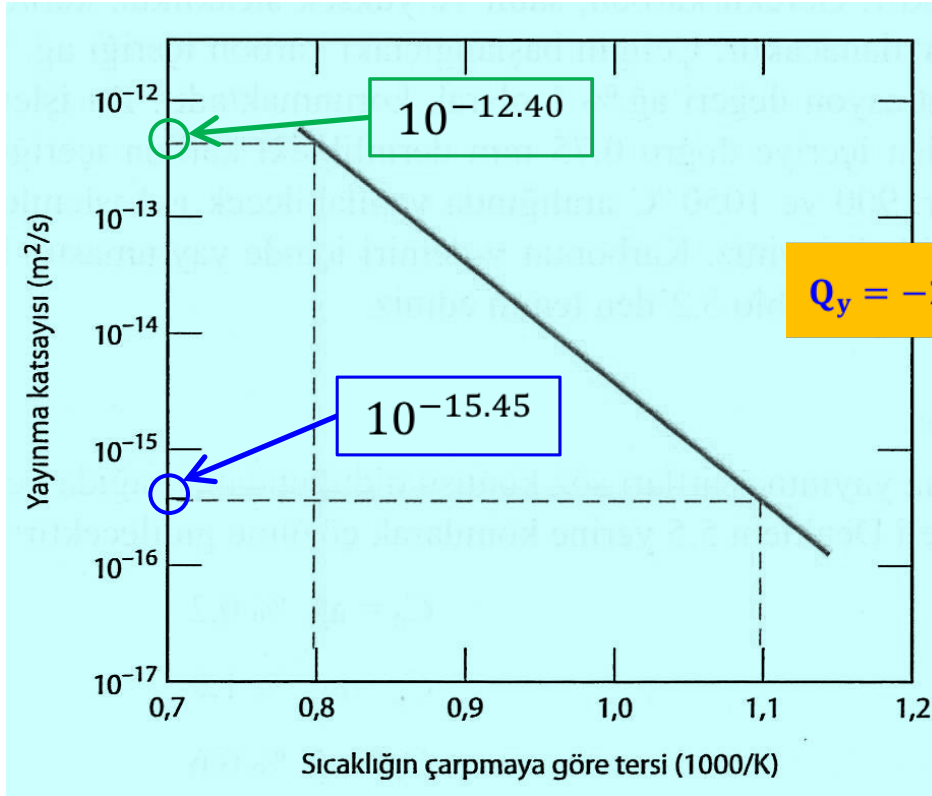
Yayınma

Prof. Dr. İlker Dinçer

Ankara Üniversitesi, Mühendislik
Fakültesi, Fizik Mühendisliği Bölümü

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

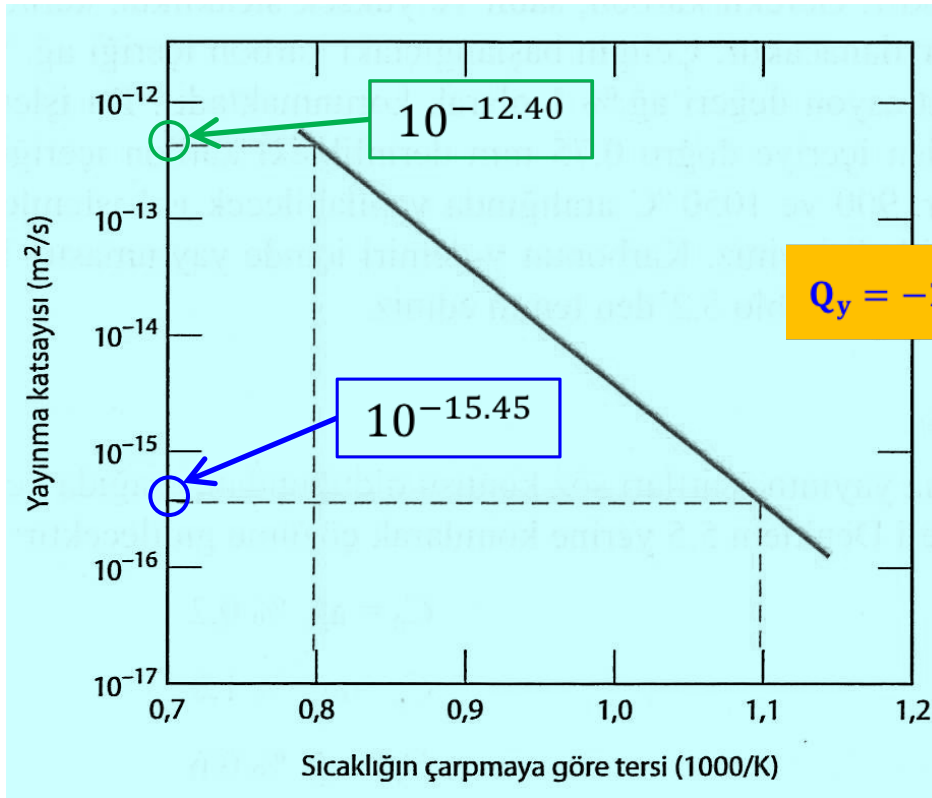
$$\log D_2 = -15.45$$

$$1/T_2 = 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}$$

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

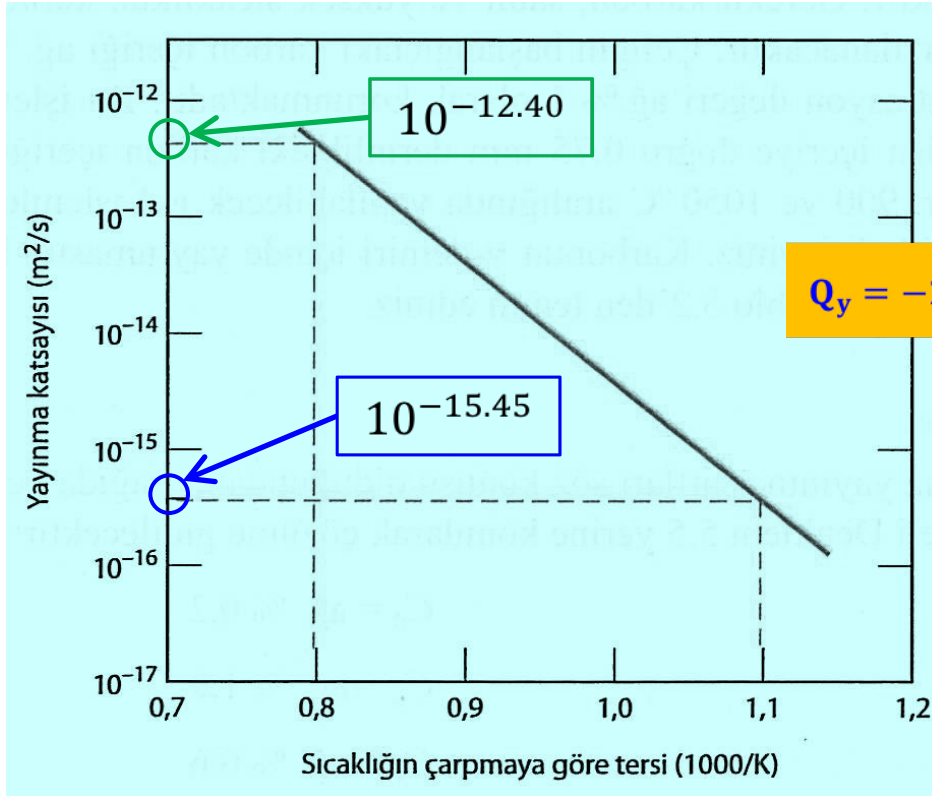
$$\log D_2 = -15.45$$

$$1/T_2 = 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}$$

$$\log D_0 = \log D + \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T} \right)$$

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

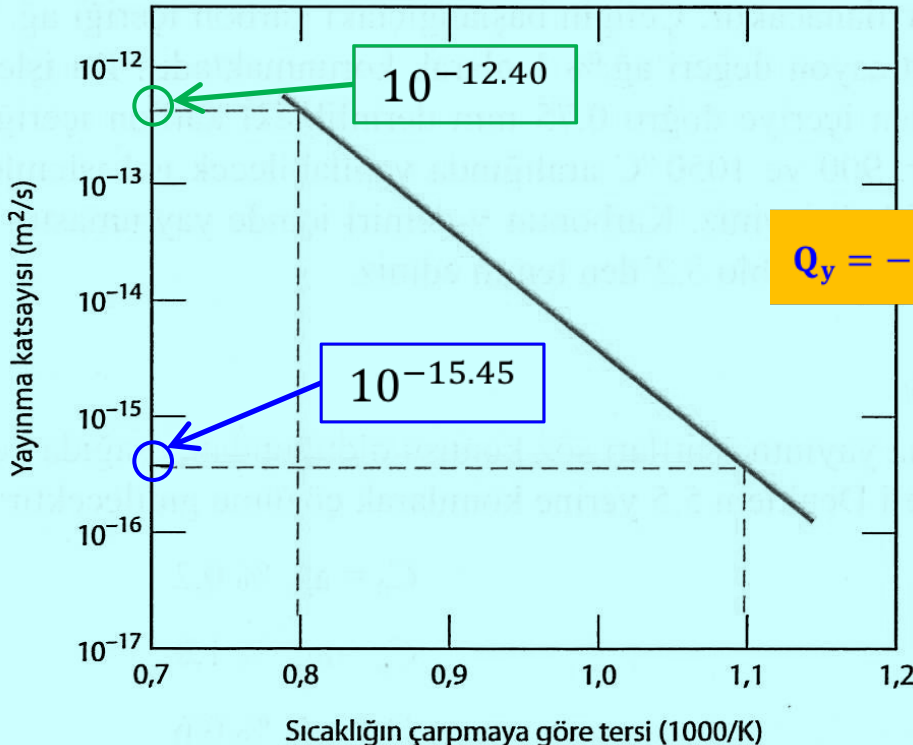
$$\log D_2 = -15.45$$

$$1/T_2 = 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}$$

$$\log D_0 = \log D_2 + \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T_2} \right)$$

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

$$\log D_2 = -15.45$$

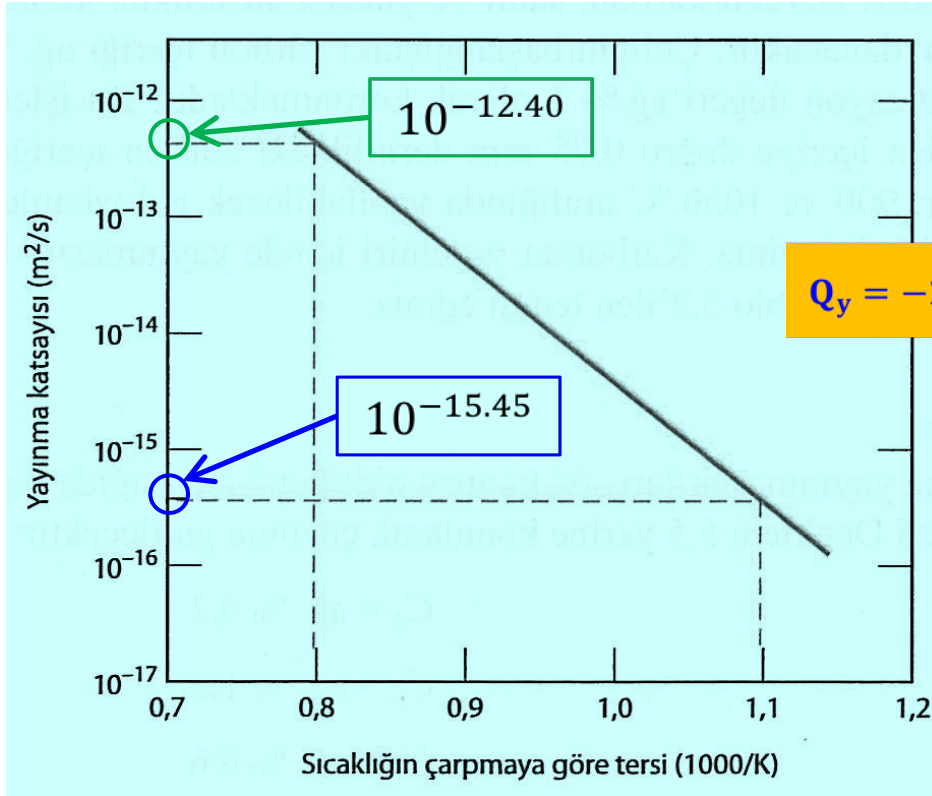
$$1/T_2 = 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}$$

$$\log D_0 = \log D_2 + \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T_2} \right)$$

$$= -15.45 + \frac{194000 \text{ J/mol} \cdot 1.1 \times 10^{-3} \text{ K}^{-1}}{2.3 \cdot 8.31 \text{ J/mol.K}}$$

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

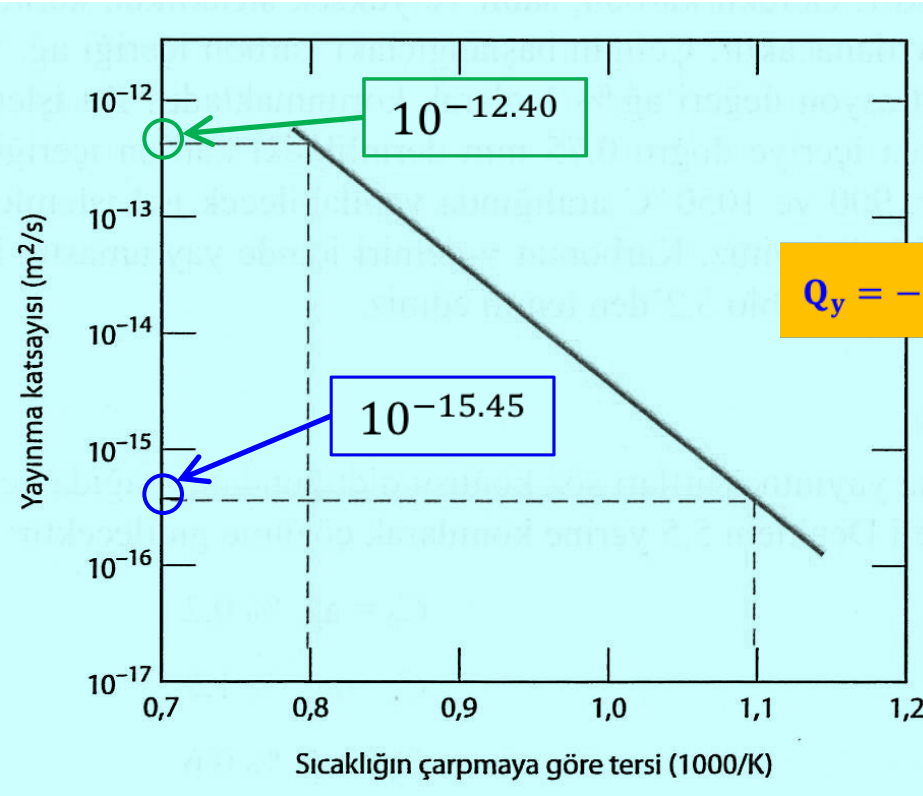
$$\log D_2 = -15.45$$

$$1/T_2 = 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}$$

$$\log D_0 = \log D_2 + \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T_2} \right) = -4.28$$

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

$$\log D_2 = -15.45$$

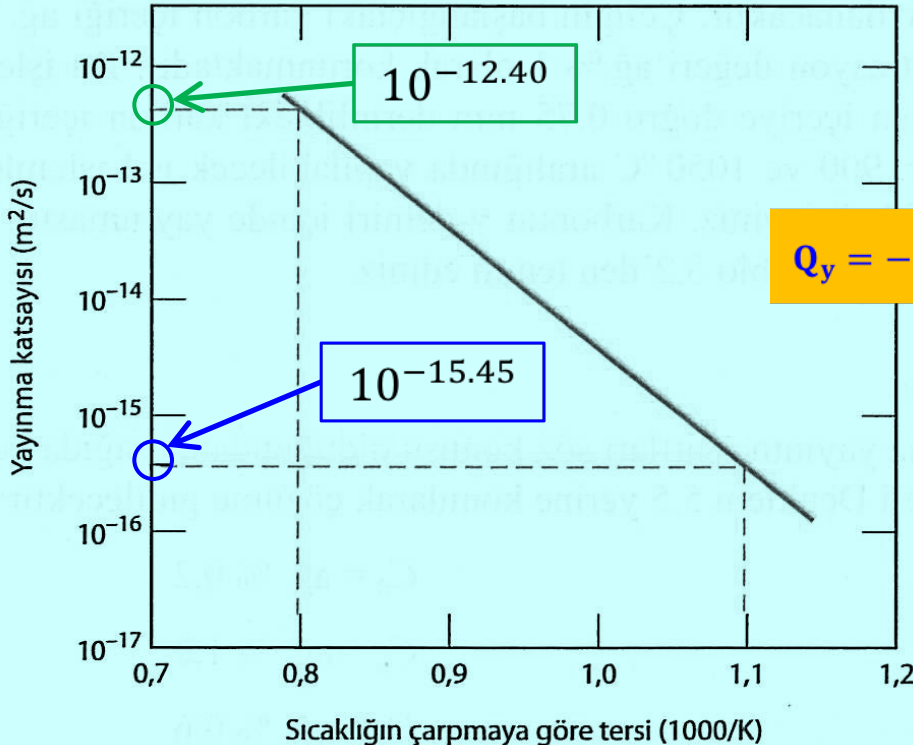
$$1/T_2 = 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}$$

$$\log D_0 = \log D_2 + \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T_2} \right) = -4.28$$

$$D_0 = 10^{-4.28} \text{ m}^2/\text{s}$$

5. Yayınma

Örnek

$$\text{eğim} = -\frac{Q_y}{2.3 R}$$

$$Q_y = -2.3 R (\text{eğim})$$

$$Q_y = -2.3 R \left[\frac{\log D_1 - \log D_2}{\frac{1}{T_1} - \frac{1}{T_2}} \right]$$

$$Q_y = -2.3 (8.31 \text{ J/mol.K}) \left[\frac{-12.40 - (-15.45)}{0.8 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1} - 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}} \right]$$

$$Q_y = 194000 \text{ J/mol} = 194 \text{ kJ/mol}$$

$$\log D_2 = -15.45$$

$$1/T_2 = 1.1 \times 10^{-3} (\text{K})^{-1}$$

$$\log D_0 = \log D_2 + \frac{Q_y}{2.3 R} \left(\frac{1}{T_2} \right) = -4.28$$

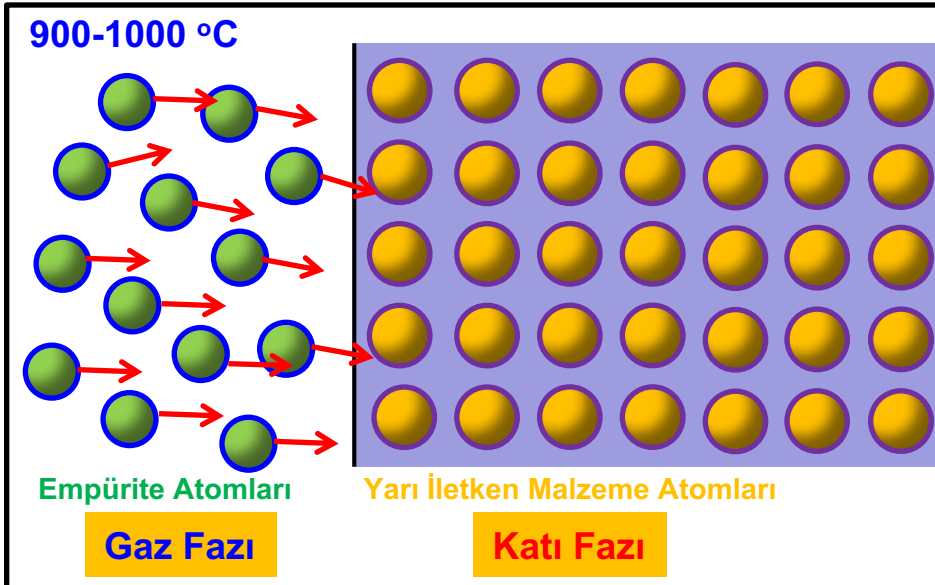
$$D_0 = 10^{-4.28} m^2/s = 5.2 \times 10^{-5} m^2/s$$

5. Yayınma

Yarı İletken Malzemelerde Yayınma

- Yarı iletken **E**ntegre **D**evrelerin (**ED**) üretimi katıhal yayınmasının kullanıldığı bir teknolojidir.
- ED'nin yüksek performanslı çalışabilmeleri için empürite atomlarının çok hassas miktarda ve silisyum yonga içerisinde belirli bölgelerde oldukça karmaşık ve hassas bir dizilişte yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu **atomsal yayınma**dır.
- Yarı iletken malzemelere empürite atomlarının katılması **iki aşamalı ısı işlemleri** yöntemi ile yapılmaktadır.

I. Isıl İşlem

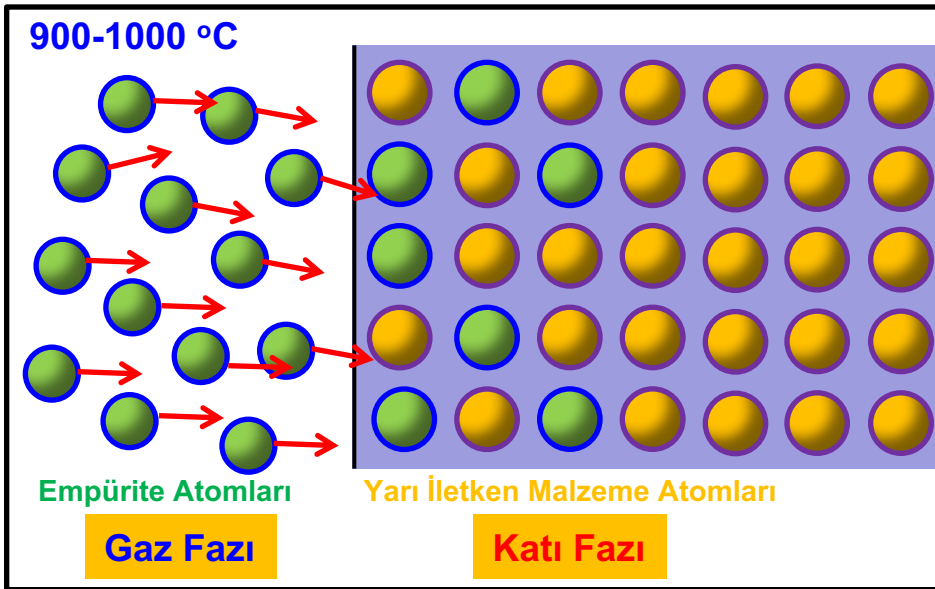

5. Yayınma

Yarı İletken Malzemelerde Yayınma

- Yarı iletken **E**ntegre **D**evrelerin (**ED**) üretimi katıhal yayınmasının kullanıldığı bir teknolojidir.
- ED'nin yüksek performanslı çalışabilmeleri için empürite atomlarının çok hassas miktarda ve silisyum yonga içerisinde belirli bölgelerde oldukça karmaşık ve hassas bir dizilişte yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu **atomsal yayınma**dır.
- Yarı iletken malzemelere empürite atomlarının katılması **iki aşamalı ısı işlemleri** yöntemi ile yapılmaktadır.

I. Isıl İşlem

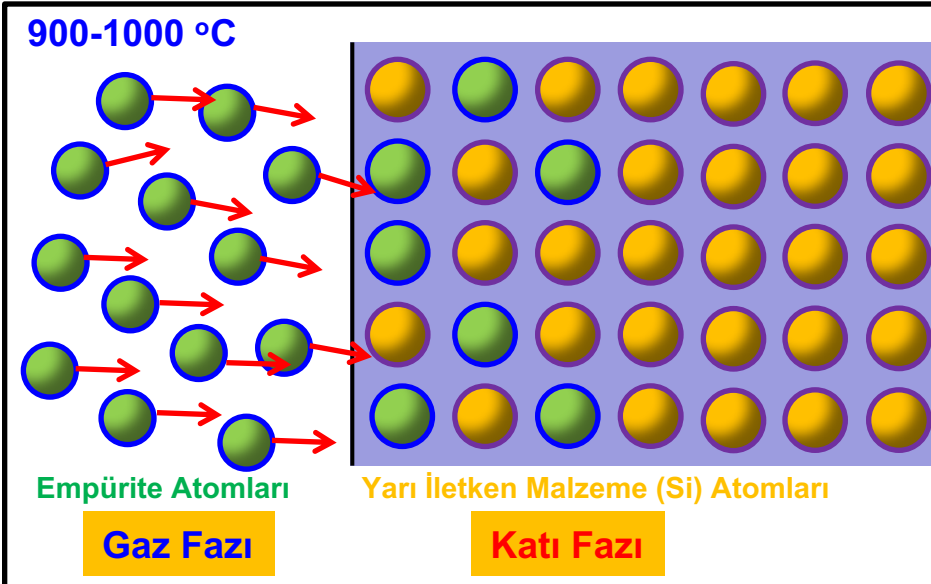

5. Yayınma

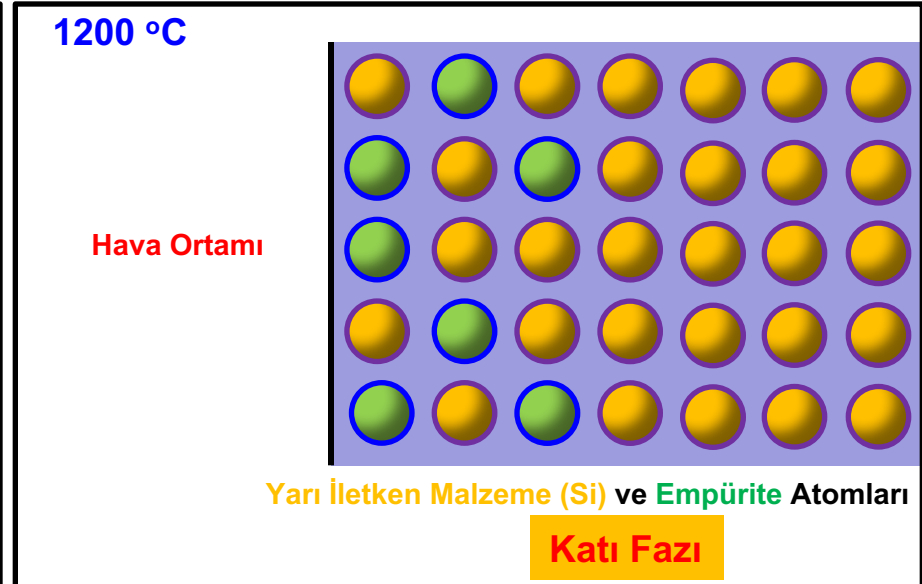
Yarı İletken Malzemelerde Yayınma

- Yarı iletken **E**ntegre **D**evrelerin (**ED**) üretimi katıhal yayınmasının kullanıldığı bir teknolojidir.
- ED'nin yüksek performanslı çalışabilmeleri için empürite atomlarının çok hassas miktarda ve silisyum yonga içerisinde belirli bölgelerde oldukça karmaşık ve hassas bir dizilişte yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu **atomsal yayınma**dır.
- Yarı iletken malzemelere empürite atomlarının katılması **iki aşamalı ısıtma işlemi** yöntemi ile yapılmaktadır.

I. Isıtma İşlemi

II. Isıtma İşlemi

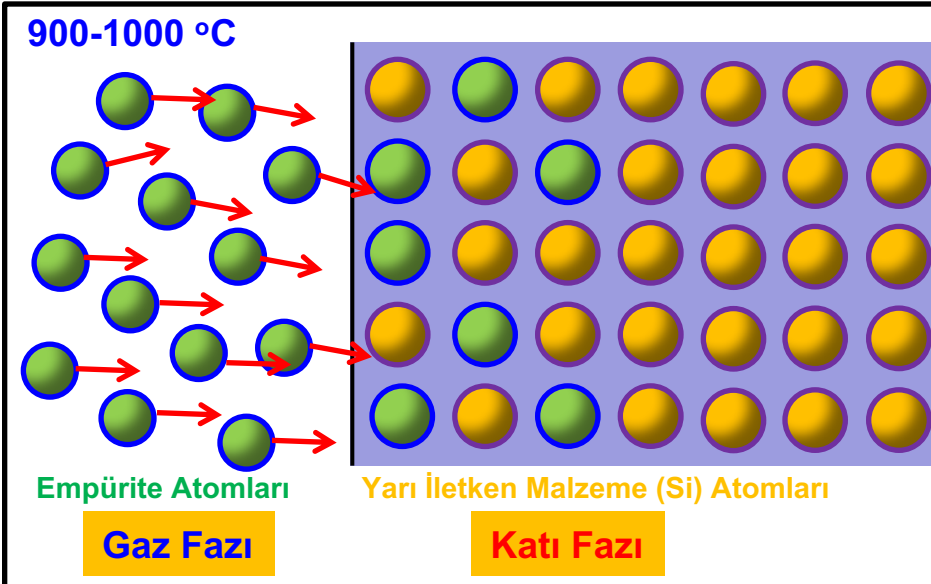

5. Yayınma

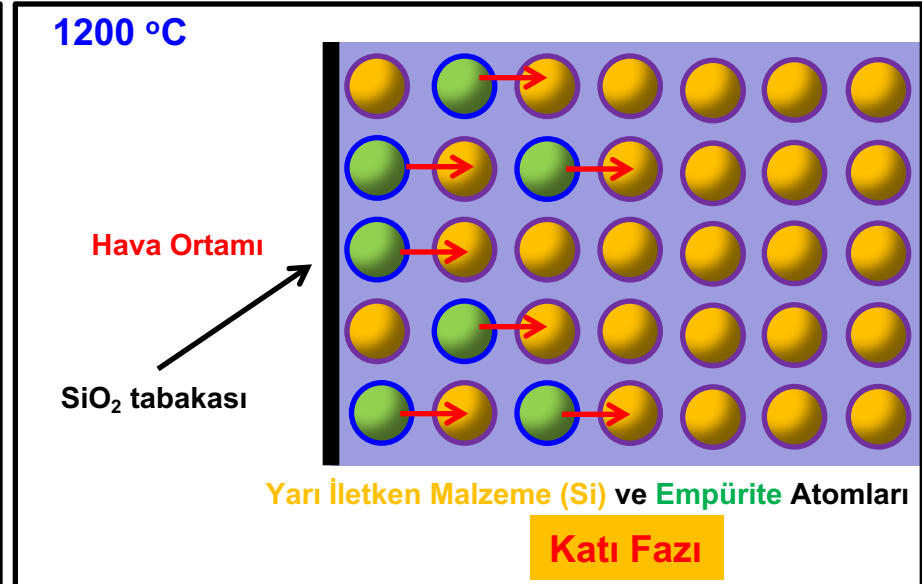
Yarı İletken Malzemelerde Yayınma

- Yarı iletken **E**ntegre **D**evrelerin (**ED**) üretimi katıhal yayınmasının kullanıldığı bir teknolojidir.
- ED'nin yüksek performanslı çalışabilmeleri için empürite atomlarının çok hassas miktarda ve silisyum yonga içerisinde belirli bölgelerde oldukça karmaşık ve hassas bir dizilişte yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu **atomsal yayınma**dır.
- Yarı iletken malzemelere empürite atomlarının katılması **iki aşamalı ısı işlemleri** yöntemi ile yapılmaktadır.

I. Isıl İşlem

II. Isıl İşlem

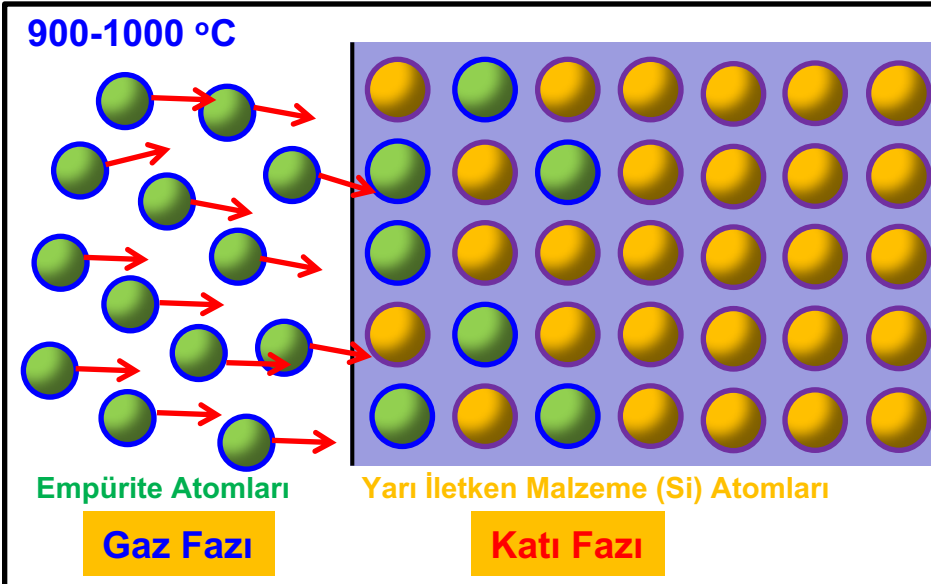

5. Yayınma

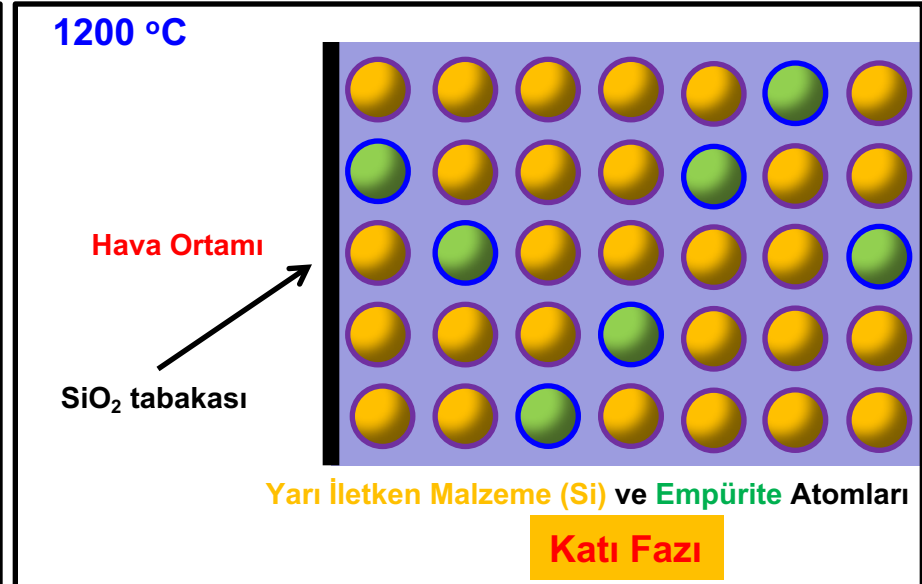
Yarı İletken Malzemelerde Yayınma

- Yarı iletken **E**ntegre **D**evrelerin (**ED**) üretimi katıhal yayınmasının kullanıldığı bir teknolojidir.
- ED'nin yüksek performanslı çalışabilmeleri için empürite atomlarının çok hassas miktarda ve silisyum yonga içerisinde belirli bölgelerde oldukça karmaşık ve hassas bir dizilişte yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmenin yolu **atomsal yayınma**dır.
- Yarı iletken malzemelere empürite atomlarının katılması **iki aşamalı ısıtma işlemi** yöntemi ile yapılmaktadır.

I. Isıtma İşlemi

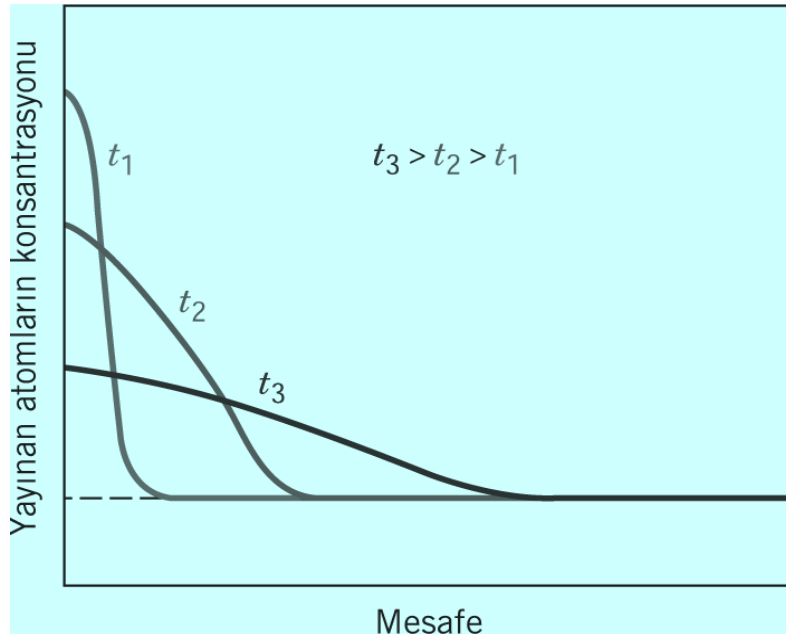
II. Isıtma İşlemi

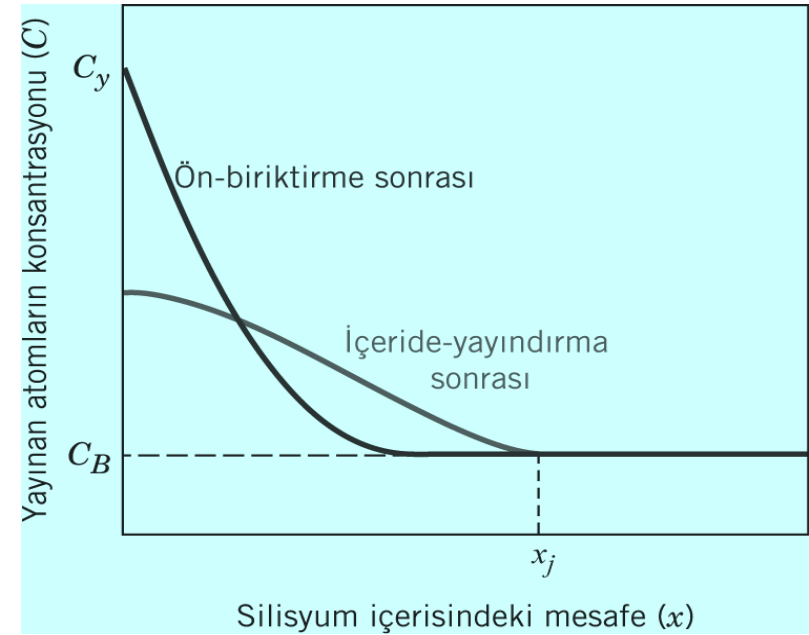
5. Yayınma

Yarı İletken Malzemelerde Yayınma

- Yarı iletken malzemelerdeki bu yayınma işleminde 3 farklı süre için konsantrasyon profilleri Şekilde şematik olarak verilmiştir.
- Şekilde ön-biriktirme ve içerde-yayındırma işlemlerinde oluşan konsantrasyon profilleri şematik olarak karşılaştırılmıştır.

Yarı iletkenlerde **içerde-yayındırma** kademesinde üç farklı işlem süresi için oluşan konsantrasyon profillerinin görünümü.

Yarı iletken **ön-biriktirme** ve **içerde-yayındırma** işlemi sonucu oluşan konsantrasyon profillerinin görünümü. Burada, x_j birleşme derinliğidir.

5. Yayınma

Yarı İletken Malzemelerde Yayınma

- Ön-biriktirme işlemi sırasında empürite yayınma mesafesinin, silisyum yüzeyinde çok bir tabakada sınırlı kaldığı varsayımı yapıldığında, **Fick'in ikinci yasasının çözümü** aşağıdaki gibi olur.

$$C(x, t) = \frac{Q_0}{\sqrt{\pi D t}} e^{-\left(\frac{x^2}{4 D t}\right)}$$

Q_0 = Ön – biriktirme işlemi sırasında katı içerisinde yayınan empürite atomlarının toplam miktarı (birim hacimdeki empürite atom sayısı)

$$Q_0 = 2 C_y \sqrt{\frac{D_{\text{ön}} t_{\text{ön}}}{\pi}}$$

$D_{\text{ön}}$ = Yayınma katsayısı

$t_{\text{ön}}$ = ön – biriktirme işlem süresi

C_y = ön – biriktirme adımı sabit tutulan yüzey konsantrasyonu

- Diğer bir önemli yayınma parametresi, yayınan empürite atom konsantrasyonunun silisyum içindeki konsantrasyona (C_B) eşitlendiği noktadaki derinliği işaret eden birleşme derinliği x_j 'dir. İçeride-yayındırma işleminde x_j derinliği aşağıdaki eşitlik ile verilir. D_y ve t_y içeride-yayındırma adımı yayınma katsayısı ve işlem süresidir.

$$x_j = \left[(4 D_y t_y) \ln \left(\frac{Q_0}{C_B \sqrt{\pi D_y t_y}} \right) \right]^{1/2}$$

Malzeme Bilimine Giriş

Yayınma

Prof. Dr. İlker Dinçer

Ankara Üniversitesi, Mühendislik
Fakültesi, Fizik Mühendisliği Bölümü

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısı işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(a) Q_0 'ın değerini hesaplayınız.

$$D_{\text{ön}} = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT_{\text{ön}}}\right)}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısı işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(a) Q_0 'ın değerini hesaplayınız.

$$D_{\text{ön}} = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT_{\text{ön}}}\right)}$$

$$T = T_{\text{ön}} = 900 \text{ } ^\circ\text{C} \quad R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısı işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(a) Q_0 'ın değerini hesaplayınız.

$$D_{\text{ön}} = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT_{\text{ön}}}\right)}$$

$$T = T_{\text{ön}} = 900 \text{ } ^\circ\text{C} \quad R = 8.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_{\text{ön}} = \left(2.4 \times 10^{-3} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) e^{\left(-\frac{3.87 \frac{\text{eV}}{\text{atom}}}{\left(8.62 \times 10^{-5} \frac{\text{eV}}{\text{atom.K}}\right)(1173 \text{ K})}\right)}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(a) Q_0 'ın değerini hesaplayınız.

$$D_{\text{ön}} = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT_{\text{ön}}}\right)}$$

$$T = T_{\text{ön}} = 900 \text{ }^\circ\text{C} \quad R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_{\text{ön}} = \left(2.4 \times 10^{-3} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) e^{\left(-\frac{3.87 \frac{\text{eV}}{\text{atom}}}{\left(9.62 \times 10^{-5} \frac{\text{eV}}{\text{atom.K}}\right)(1173 \text{ K})}\right)}$$

$$D_{\text{ön}} = 5.73 \times 10^{-20} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(a) Q_0 'ın değerini hesaplayınız.

$$T = T_{\text{ön}} = 900 \text{ } ^\circ\text{C}$$

$$R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_{\text{ön}} = 5.73 \times 10^{-20} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$Q_0 = 2 C_y \sqrt{\frac{D_{\text{ön}} t_{\text{ön}}}{\pi}}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(a) Q_0 'ın değerini hesaplayınız.

$$T = T_{\text{ön}} = 900 \text{ } ^\circ\text{C}$$

$$R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_{\text{ön}} = 5.73 \times 10^{-20} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$Q_0 = 2 C_y \sqrt{\frac{D_{\text{ön}} t_{\text{ön}}}{\pi}}$$

$$Q_0 = 2 \left(3 \times 10^{26} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3} \right) \sqrt{\frac{\left(5.73 \times 10^{-20} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (30 \text{ dak}) \left(60 \frac{\text{s}}{\text{dak}} \right)}{\pi}}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(a) Q_0 'ın değerini hesaplayınız.

$$T = T_{\text{ön}} = 900 \text{ } ^\circ\text{C}$$

$$R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_{\text{ön}} = 5.73 \times 10^{-20} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$Q_0 = 2 C_y \sqrt{\frac{D_{\text{ön}} t_{\text{ön}}}{\pi}}$$

$$Q_0 = 2 \left(3 \times 10^{26} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3} \right) \sqrt{\frac{\left(5.73 \times 10^{-20} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (30 \text{ dak}) \left(60 \frac{\text{s}}{\text{dak}} \right)}{\pi}}$$

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıtma işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(b) İçeride-yayındırma işleminde birleşme derinliği x_j 'yi belirleyiniz.

$$D_y = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT_y}\right)}$$

$$T = T_y = 1100 \text{ }^\circ\text{C} = 1373 \text{ K}$$

$$R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_0 = 2.4 \times 10^{-3} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(b) İçeride-yayındırma işleminde birleşme derinliği x_j 'yi belirleyiniz.

$$D_y = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT_y}\right)}$$

$$T = T_y = 1100 \text{ }^\circ\text{C} = 1373 \text{ K}$$

$$R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_0 = 2.4 \times 10^{-3} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$D_y = \left(2.4 \times 10^{-3} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) e^{\left(-\frac{3.87 \frac{\text{eV}}{\text{atom}}}{\left(8.62 \times 10^{-5} \frac{\text{eV}}{\text{atom.K}}\right)(1373 \text{ K})}\right)}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(b) İçeride-yayındırma işleminde birleşme derinliği x_j 'yi belirleyiniz.

$$D_y = D_0 e^{\left(-\frac{Q_y}{RT_y}\right)}$$

$$T = T_y = 1100 \text{ }^\circ\text{C} = 1373 \text{ K}$$

$$R = 9.62 \times 10^{-5} \text{ eV/atom.K}$$

$$D_0 = 2.4 \times 10^{-3} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$D_y = \left(2.4 \times 10^{-3} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) e^{\left(-\frac{3.87 \frac{\text{eV}}{\text{atom}}}{\left(9.62 \times 10^{-5} \frac{\text{eV}}{\text{atom.K}}\right)(1373 \text{ K})}\right)} = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(b) İçeride-yayındırma işleminde birleşme derinliği x_j 'yi belirleyiniz.

$$t_y = 7200 \text{ s}$$

$$D_y = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

$$C_B = 1 \times 10^{20} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3}$$

$$x_j = \left[(4 D_y t_y) \ln \left(\frac{Q_0}{C_B \sqrt{\pi D_y t_y}} \right) \right]^{1/2}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(b) İçeride-yayındırma işleminde birleşme derinliği x_j 'yi belirleyiniz.

$$t_y = 7200 \text{ s}$$

$$D_y = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

$$C_B = 1 \times 10^{20} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3}$$

$$x_j = \left[(4 D_y t_y) \ln \left(\frac{Q_0}{C_B \sqrt{\pi D_y t_y}} \right) \right]^{1/2}$$

$$x_j = \left[\left(4 \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (7200 \text{ s}) \right) \ln \left(\frac{3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}}{\left(1 \times 10^{20} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3} \right) \sqrt{\pi \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (7200 \text{ s})}} \right) \right]^{1/2}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(b) İçeride-yayındırma işleminde birleşme derinliği x_j 'yi belirleyiniz.

$$t_y = 7200 \text{ s}$$

$$D_y = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

$$C_B = 1 \times 10^{20} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3}$$

$$x_j = \left[(4 D_y t_y) \ln \left(\frac{Q_0}{C_B \sqrt{\pi D_y t_y}} \right) \right]^{1/2}$$

$$x_j = \left[\left(4 \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (7200 \text{ s}) \right) \ln \left(\frac{3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}}{\left(1 \times 10^{20} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3} \right) \sqrt{\pi \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (7200 \text{ s})}} \right) \right]^{1/2} = 2.19 \times 10^{-6} \text{ m}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonunun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(b) İçeride-yayındırma işleminde birleşme derinliği x_j 'yi belirleyiniz.

$$t_y = 7200 \text{ s}$$

$$D_y = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

$$C_B = 1 \times 10^{20} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3}$$

$$x_j = \left[(4 D_y t_y) \ln \left(\frac{Q_0}{C_B \sqrt{\pi D_y t_y}} \right) \right]^{1/2}$$

$$x_j = \left[\left(4 \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (7200 \text{ s}) \right) \ln \left(\frac{3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}}{\left(1 \times 10^{20} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3} \right) \sqrt{\pi \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}} \right) (7200 \text{ s})}} \right) \right]^{1/2} = 2.19 \times 10^{-6} \text{ m} = 2.19 \text{ } \mu\text{m}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıt işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(c) Yine içeride-yayındırmada işlemi ile silisyum yonga plakası yüzeyinden 1 µm içeride oluşturulacak B atom konsantrasyonunu hesaplayınız.

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

$$D = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$t = 7200 \text{ s}$$

$$x = 1 \text{ } \mu\text{m} = 1 \times 10^{-6} \text{ m}$$

$$C(x, t) = \frac{Q_0}{\sqrt{\pi D t}} e^{\left(-\frac{x^2}{4 D t}\right)}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(c) Yine içeride-yayındırmada işlemi ile silisyum yonga plakası yüzeyinden 1 µm içeride oluşturulacak B atom konsantrasyonunu hesaplayınız.

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

$$D = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$t = 7200 \text{ s}$$

$$x = 1 \mu\text{m} = 1 \times 10^{-6} \text{ m}$$

$$C(x, t) = \frac{Q_0}{\sqrt{\pi D t}} e^{\left(-\frac{x^2}{4 D t}\right)}$$

$$C(x, t) = \frac{\left(3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}\right)}{\sqrt{\pi \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) (7200 \text{ s})}} e^{\left(-\frac{(1 \times 10^{-6} \text{ m})^2}{4 \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) (7200 \text{ s})}\right)}$$

5. Yayınma

ÖRNEK

Bor atomları silisyum yonga plakasının içine, ön-biriktirme ve içeride-yayındırma ısıl işlemleri uygulanarak yayındırılacaktır. Silisyum içindeki bor konsantrasyonunun 1×10^{20} atom/m³ olduğu bilinmektedir. Yüzeydeki B konsantrasyonun sabit 3×10^{26} atom/m³ mertebelerinde korunacağı ön yayındırma işleminin, 900°C'de 30 dakika süreyle gerçekleştirilmesi planlanmıştır. İçeride-yayındırma işlemi ise 1100°C'de 2 saat süreyle yapılacaktır. Borun Si içerisindeki yayınma katsayısının hesaplanması için gerekli olan Q_y ve D_0 büyüklükleri sırasıyla 3,87 eV/atom ve $2,4 \times 10^{-3}$ m²/s'dir.

(c) Yine içeride-yayındırmada işlemi ile silisyum yonga plakası yüzeyinden 1 µm içeride oluşturulacak B atom konsantrasyonunu hesaplayınız.

$$Q_0 = 3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}$$

$$D = 1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}$$

$$t = 7200 \text{ s}$$

$$x = 1 \text{ µm} = 1 \times 10^{-6} \text{ m}$$

$$C(x, t) = \frac{Q_0}{\sqrt{\pi D t}} e^{\left(-\frac{x^2}{4 D t}\right)}$$

$$C(x, t) = \frac{\left(3.44 \times 10^{18} \frac{\text{atom}}{\text{m}^2}\right)}{\sqrt{\pi \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) (7200 \text{ s})}} e^{\left(-\frac{(1 \times 10^{-6} \text{ m})^2}{4 \left(1.51 \times 10^{-17} \frac{\text{m}^2}{\text{s}}\right) (7200 \text{ s})}\right)} = 5.9 \times 10^{23} \frac{\text{atom}}{\text{m}^3}$$

5. Yayınma

Diğer Yayınma Yolları

- Atomal yer değiştirme, dislokasyonlar boyunca, tane sınırları ve dış yüzeyde de meydana gelebilir. Buralarda oluşan yayınmaların hızı, hacim içerisinde gerçekleşen yayınmalara göre çok daha yüksek olduğundan, bunlara bazen “**kısa-devre**” yayınma yolları denir.